Cam. e. 670. 1

MARCI TULLII CICERONIS EPISTOLARUM Libri IV.

Cum postremis *H. Stephani* & *D. Lambini* Editionibus diligenter collati, & quàm accuratissimè emendati.

A

JOANNE STURMIO

In puerilem educationem confecti.

CAMBRIDGE UNIVERSITY LIBRARY 26 SP 1906

Huic Editioni accesserunt Græca Latinis expressa.

CANTABRIGIÆ:

Ex Officina *Joann. Hayes*, Celeberrimæ Academiæ Typographi. 1670.

13-25

IOANNES STURMIUS

Jacobo Sturmio *Fratri S.*

AVdiviſti ſæpe (ut memini) ex me, (Jacobe frater!) ſtudiorum noſtrorum ſinem, rerum cognitionem, & Orationis elegantiam eſſe debere: Rerum etiam doctrinam, ſine ſapientia religionis, minimùm prodeſſe; & diſcendi rationem abſque optimorum ſcriptorum aſſidua lectione atque artificioſa imitatione non comparari talem, qualem deſideramus. Itaque ſæpenumero dixi (ſi meminiſti) ad religionem pueros excitandos eſſe, & proponendum illis in Scholis Ciceronem, quorum altera mentem, alter linguam optimè poſſit informare: Sed habenda ratio eſt, in educatione linguæ, non ſolùm ætatum, ſed etiam virium & ingeniorum. Ab Epiſtolis principium rectè ſumi poteſt, ſi deligantur quæ argumento faciles ſunt, & ſunt rerum non ignotarum, atque hujuſmodi verborum, quæ in noſtra manſerunt conſuetudine. Hanc rationem ego in hiſce quatuor libris conficiendis ſecutus ſum: neque artificioſiſſimè, neque ſapientiſſimè ſcriptas Epiſtolas delegi, ſed quæ à pueris intelligi poſſent, & haberent noſtræ conſuetudinis verba & ſermonis quotidiani ſententias, earumque formas, nobis quidem non uſitatas, ſed tamen apertas, & elegantes, & doctas. Hæc ego ad te mitto, quo videas me in eadem adhuc eſſe ſententiâ, in qua fui olim. Amabò te, optatiſſime frater, perge porrò in hoc literarum curriculo progredi. Audio nihil de ſtudiis tuis; abſum procul: metuo valde, cum cogito poſſe fieri, ut non meis optatis, & patris expectationi ſatisfacias. Expecto literas tuas, ut intelligam, tum quantum profeceris, tum quantum de te poſſimus deinceps ſperare. Vale.

Argentinæ, tertio Calendas Februarii.
Anno 1539.

26 SP 1905

A 2 MT.

M. T. CICERO

Terentiæ *salutem plurimam dicit.*

Fam. lib. 14. *Epist.* 22.

SI vales, bene est; ego valeo. Nos quotidie tabellarios vestros expectamus: qui si venerint, fortasse erimus certiores, quid nobis faciendum sit, faciemúsque te statim certiorem. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Calend. Septemb.

M.T.C. Terentiæ S.P.D. Fam. lib. 14. *Epist.* 21.

SI vales, bene est; ego valeo. Da operam ut convalescas: quod opus erit, ut res tempúsque postulat, provideas atque administres, & ad me de omnibus rebus quàm sæpissimè literas mittas. Vale.

M.T.C. Terentiæ S.P.D. Fam. lib. 14. *Epist.* 8.

SI vales, bene est; ego quidem valeo. Valetudinem tuã velim cures diligentissimè. Nam mihi & scriptum & nunciatum est, te in febrim subitò incidisse. Quòd celeriter me fecisti de Cæsaris literis certiorem, fecisti mihi gratum. Item posthac, si quid opus erit, si quid acciderit novi, facies ut sciam. Cura ut valeas. Vale. Dat. 4. Non. Ja.

M.T.C. Terentiæ S.P.D. Fam. lib. 14. *Epist.* 24.

SI vales, bene est; valeo. Nos neque de Cæsaris adventu, neque de literis, quos Philotimus habere dicitur, quicquam adhuc certum habemus. Si quid erit certi, faciam te statim certiorem. Valetudinem tuam fac ut cures. Vale Tertio Idus Sextiles.

M.T.C. Terentiæ S.P.D. Fam. lib. 14. *Epist.* 23.

SI vales, bene est; valeo. Redditæ mihi jam tandem sunt à Cæsare literæ satis liberales, & ipse opinione cele-

celeriùs venturus esse dicitur. Cui utrùm obviàm procedam, an hìc eum expectem, cùm constituero, faciam te certiorem. Tabellarios mihi velim quàmprimum remittas. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale. Prid. Idus Sext.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 17.

SI quid haberem quod ad te scriberem, facerem id, & pluribus verbis, & sæpius. Nunc quæ sunt negotia vides. Ego autem quomodo sum affectus ex Lepta & Trebatio poteris cognoscere. Tu fac, ut tuam & Tulliæ valetudinem cures. Vale.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 19.

SI vales, bene est; valeo. Constitueramus, ut ad te antea scripteram, obviàm Ciceronem Cæsari mittere: sed mutavimus consilium, quia de illius adventu nihil audiebamus. De cæteris rebus nihil erat novi, tamen quid velimus & quid hoc tempore putemus opus esse, ex Sicca Poteris cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo. Valetudinem tuam cura diligenter. Vale 12. Cal. Quintiles.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 10.

IN maximis meis doloribus excruciat me valetudo Tulliæ nostræ, de qua nihil est quòd ad te plura scribam; tibi enim æquè magnæ curæ esse certò scio. Quòd me propiùs vultis accedere, video ità esse faciendum; etiam antè feciſſem; sed me multa impedierunt; quæ nè nunc quidem expedita sunt. Sed à Pomponio expecto literas, quas ad me quàmprimum perferendas cures velim. Da operam ut valeas.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 12.

QUòd nos in Italiâ salvos veniſſe gaudes, perpetuò gaudeas velim. Sed perturbati dolore animi, magnisq; injuriis, metuo nè id consilii ceperimus, quod non facilè explicare possumus. Quare quantùm potes, adjuva. Quid autem possis, mihi in mentè non venit. In viam quòd te des hoc tempore, nihil est; & longum est

iter, & non tutum, & non video quid prodesse possis, si veneris. Vale. Datum Prid Non Novemb. Brundusii.

M. T. C. Terentiæ S. P. D. Fam. lib. 14. Epist. 11.

SI vales, bene est, valeo. Tullia nostra venit ad me pridie Idus Junii, cujus summâ virtute & singulari humanitate, graviore etiam sum dolore affectus, nostrâ factum esse negligentiâ, ut longè aliâ in fortunâ esset, atq; ejus pietas ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo, Ciceronem ad Cæsarem mittere, & cum eo Cneum Saluſtium. Si profectus erit, faciam te certiorem. Valetudinem tuam diligenter cura. Vale. 17. Calend. Quint.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16 Epist. 1.

SEptimum jam diem Corcyræ tenebamur. Q. autem pater, & filius Buthroti solliciti eramus de tua valetudine minus in modum: mirabamur nihil à te literarum; iis enim ventis istinc navigatur, qui si essent nos Corcyræ non sederemus. Cura igitur te, & confirma; & cùm commodè & per valetudinem, & per annum tempus navigare poteris, ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos amat, qui te non diligit. Charus omnibus expectatúsq; venies. Cura ut valeas etiam atq; etiam. Tyro noster. Vale. 15. Cal. Novemb. Corcyræ.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 4.

NOn quæo ad te, nec lubet scribere quo animo sum affectus; tantùm scribo, & tibi, & mihi maximè voluptati fore, si te firmum quamprimùm videro. Tertio die abs te ad Alyziam accesseramus. Is locus est extra Leucadem stadia 120. Leucade aut teipsum, aut tuas literas à Marione putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut valeas, vel quantum te à me scis diligi. Nonis Novemb. Alyziæ.

Cicero filius Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. Epist. 25.

ETsi justâ & idoneâ usus es excusatione intermissionis literarum tuarum tamen id nè sæpius facias rogo. Nam etsi de Repub. rumoribus & nuntiis certio-

fi-

fio,& de sua in me voluntate semper ad me perscribit pater; tamen de quavis minima re scripta à te ad me Epistola semper fuit gratissima. Quare cùm imprimis tuas desiderem literas, noli committere, ut excusatione potiùs expleas officium scribendi, quàm assiduitate literarum. Vale.

M. T. C. Servio. Sulpitio S. P. D. Fam. lib. 13. 25.

HAgesaratus Laristæus, magnis meis beneficiis ornatus in consulatu meo, memor & gratus fuit, méque postea diligentissimè coluit. Eum tibi magnopere commendo, ut & hospitem & familiarem meum, & gratum hominem, & virum bonum, & principem civitatis suæ, & tuâ necessitudine dignissimum Pergatum mihi feceris, si dederis operam, ut is intelligat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C. Trebatio S. P. D. Fam. 7. 18.

EPistolam tuam, quam accepi ab L. Aruntio, conscidi innocentem: nihil enim habebat, quod non vel in concione rectè legi posset. Sed & Aruntius ità te mandâsse aiebat, & tu adscripseras. Verum illud esto: nihil te ad me postea scripsisse demiror, præsertim tam novis rebus. Vale.

M. T. C. Q. Val. Q. fil. S. P. D. Fam. 13. Epist. 6.

P. Cornelius, qui tibi has literas reddidit, est mihi à P. Cuspio commendatus: cujus causâ quantopere cuperem deberémque, profectò ex me facilè cognovisti. Vehementer te rogo, ut cures ut ex hac commendatione mihi Cuspius quàm maximas, quam primùm, quàm sæpissimè gratias agat. Vale.

M. T. C. S. P. D. C. Memmio. Fam. lib. 13. Epist. 3.

AUlum Fusium unum ex meis intimis, observantissimum, studiosissimúmque nostri, eruditum hominem, & summâ humanitate, tuâque amicitiâ dignissimum, velim ità tractes, ut mihi coràm rec: pisti. Tam mihi gratum id erit, quàm quod gratissimum. Ipsum

sum præterea summo officio, & summâ observantiâ tibi in perpetuum devinxeris. Vale.

M.T.C. Cornificio. S.P.D. Fam. Lib. 12. Epist. 27.

SExtus Ausidius, & observantiâ, quâ me colit, accedit ad proximos, & splendore, equiti Romano nemini cedit. Est autem ità temperatis moderatisq; moribus, ut summa severitas summâ cum humanitate jungatur. Cujus tibi negotia, quæ sunt in Africa, ità commendo, ut majore studio magisve ex animo commendare non possum. Pergratum mihi feceris, si dederis operam ut is intelligat meas apud te literas maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer, mi Cornifici rogo. Vale.

Cicero Basilio S. P. D. Fam. 6. 15.

TIbi gratulor, mihi gaudeo, te amo, tua tueor. A te amari, & quid agas, quidque istic agatur certior fieri volo.

D. Brutus Imp. M. T. C. S. P. D. Fam. 11. 4.

SI de tua in me voluntate dubitarem, multis à te verbis peterem, ut dignitatem meam tuerere: sed profectò est ità, ut mihi persuasi, me tibi esse curæ. Progressus sum ad Transalpinos cum exercitu, non tam nomen captans imperatorium, quàm cupiens militibus satisfacere, firmósq; eos ad tuendas nostras res efficere, quod mihi videor consecutus; nam & liberalitatem nostram & animum sunt experti. Cum omnium bellicosissimis bellum gessi, multa castella cepi, multa vastavi. Non sine causa ad Senatum literas misi: Adjuva nos tuâ sententiâ quod cùm facies, ex magna parte communi commodo inservieris. Vale.

M. T. C. Serv. Sulpitio. S. P. D. Fam. 13. 21.

ASclipone Patrensi medico utor valdè familiariter, ejúsq; tum consuetudo mihi jucunda fuit, tum etiam ars, quam sum expertus in valetudine meorum: in qua mihi tum ipsâ scientiâ, tum etiam fidelitate benevolentiáq; satisfecit. Hunc igitur tibi commendo; & à te peto, ut des operam, ut intelligat diligenter me

scripsisse

scripsisse de se, meámque commendationem usui magno tibi fuisse. Erit id mihi vehementer gratum. Vale.

M. T. C. Appio S. P. D. Fam. 10. 19.

DE meo studio erga salutem & incolumitatem tuam, credo te cognoscere ex literis tuorum: quibus me cumulatissimè satisfecisse certò scio; nec iis concedo, quanquam sunt singulari in te benevolentiâ, ut te salvum malint, quàm ego. Illi mihi necesse est concedant, ut tibi plus, quàm ipsi, hoc tempore prodesse possim: quod quidem nec destiti facere, nec desistam: & jam in maxima re feci, & fundamenta jeci salutis tuæ. Tu fac bono animo magnóq; sis, méq; tibi nullâ re defuturum esse confidas. Prid. Non. Quintiles. Vale.

M. T. C. Mario S. P. D. Fam. 7. 14.

AD VIII. Calend. Julias in Cumanum veni cum Libone tuo, vel nostro potiùs in Pompeianum statim cogito; sed faciam te antè certiorem. Te cùm semper valere cupio, tum certè, dum hic sumus. Vides enim quanto post unà futuri sumus. Quare si quid constitutum cum podagra habes, fac in aliam diem differas. Cura igitur ut valeas, & me hoc biduo aut triduo expecta.

Cicero Planc. Imp. Consl. design. S. P. D. Fam. 10. 4.

OGratam famam biduo ante victoriam de subsidio tuo, de studio, de celeritate, de copiis atq; etiam hostibus fusis! spes omnis in te est. Fugisse enim ex prælio Mutinensi dicuntur notissimi latronum duces. Est autem non minùs gratum extrema delere, quàm prima depellere. Equidem expectabam jam tuas literas, idq; cum multis; Sperabámq; etiam Lepidum temporibus admonitum tibi & Reipublicæ satis faciturum. In illam igitur curâ incumbe. Plane ut nequa scintilla teterrimi belli relinquatur. Quo si fierit factum, & rempublicam divino beneficio afficeris, & ipse æternam gloriam consequêre. Tertio Idus Maji. Vale.

M. Cic.

M. Cic. Papirio Pæto S. P. D. Fam. 9. 20.

HEri veni in Cumanum: cras ad te fortasse. Sed cùm certum sciam, faciam te paulò antè certiorē. Etsi Marcus Cepirius cùm mihi in sylva gallinarias obviàm venisset, quæsissémq; quid ageres, dixit te in lecto esse, quòd ex pedibus laborares; tuli scilicet moleste, ut debui: sed tamen constitui ad te venire, ut & viderem te, & viserem, & cœnarem etiam. Non enim arbitror, coquum etiam te arthriticum habere. Ex pecta igitur hospitem cùm minimè edacem, tum inimicum cœnis sumptuosis. Vale.

M. Cicero Cn. Plancio S. D. Fam. 4. 15.

ACcepi perbreves tuas literas, quibus id quod scire cupiebam, cognoscere non potui: cognovi autem id, quod mihi dubium non fuit. Nam quàm fortiter feres communes miserias, non intellexi, quàm me amares, facilè perspexi: sed hoc sciebam, illud si sciissem, ad id meas literas accommodâssem. Sed tamen etsi antea scripsi quæ existimavi scribi oportere, tamen hoc tempore breviter te commonendum putavi, ne quo periculo te proprio existimares esse in magno omnes, sed tamen in communi sumus. Quare non debes aut propriam fortunam, aut precipuam postulare, aut communem recusare. Qua propter eo animo simus inter nos, quo semper fuimus. Quod de te sperare, de me præstare possum. Vale.

Cicero Dolabellæ S. D. Fam. 9. 13.

GRatulor Baiis nostris, siquidem, ut scribis, salubres repentè factæ sunt: nisi fortè te amant, & tibi assentantur, & tamdiu dum tu ades, sunt oblitæ sui. Quod quidem si ita est, minimè miror cœlũ etiam & terras vim suam, si tibi ita conveniat, dimittere. Orationculam pro Deiotaro, quam requirebas, habebam mecum quod non putâram. Itáq; eam tibi misi; quam velim sic legas, ut causam tenuem & inopem, nec scriptione magnopere dignam: sed ego hospiti veteri & amico munusculum

musculum mittere volui levidense, crasso filo; cujusmodi ipsius esse solent munera. Tu velim animo sapienti fortíque sis, ut tua moderatio & gravitas aliorum infamet injuriam. Vale.

M. T. C. Imp. M. Cœlio Ædili Curuli S. P. D. Fam. 2. 14.

MArco Fabio, viro optimo & homine doctissimo familiarissimè utor, mirificéq; eum diligo, cùm propter summum ejus ingenium summámque doctrinam, tum propter singularem modestiam: ejus negotium sic velim suscipias, ut si esset res mea. Novi ego vos magnos patronos. Hominem occidat oportet, qui vestrâ operâ uti velit; sed in hoc homine nullam accipio excusationem. Omnia relinques, si me amabis, cùm tuâ operâ Fabius uti volet Ego res Romanas vehementer expecto, & desidero: imprimísque quid agas scire cupio. Nam jam diu propter hyemis magnitudinem nihil novi ad nos afferebatur. *Vale.*

Cicer. Trebatio S. P. D. Fam. 7. 22.

ILluseras heri inter scyphos, quòd dixeram controversiam esse, possétne hæres, quod furtum antea factum esset, rectè furti agere. Itaq; etsi domum benè potus, seróq; redieram; tamen id caput, ubi hæc controversia est, notavi, & descriptum tibi misi; ut scires id, quod tu neminem sensisse dicebas, Sext. Ælium, M. Manlium, M. Brutum sensisse. Ego tamen Scævolæ & Testæ assentior. *Vale.*

M. T. C. D. Brut. Imper. S. P. D. Fam. 11. 15.

ETsi mihi tuæ literæ jucundissimæ sunt; tamen jucundius fuit, quòd in súma occupatione tua Planco collegæ mandásti, ut te mihi per literas excusaret; quod fecit ille diligenter: mihi autem nihil amabilius officio tuo & diligentiâ. Conjunctio tua cum collega, concordiáq; vestra, quæ literis communibus declarata est, S. P. Q. R. gratissima accidit. Quod superest, perge, mi Brute, & jam non cum aliis, sed tecum ipse certa.

certa. Plura scribere non debeo, præsertim ad te, quo magistro brevitatis uti cogito. Literas tuas vehementer expecto. & quidem tales, quales maximè opto. *Vale.*

M. T. C. Eurfano Prætori S. D. Fam. 6. 9.

Cum A. Cæcinnâ tanta mihi familiaritas consuetudó; semper fuit, ut nulla major esse possit. Nam & patre ejus, claro homine, & forti viro, plurimùm usi sumus: & hunc à puero, quòd & spem mihi magnâ afferebat summæ probitatis, summæq; eloquentiæ, & vivebat mecum conjunctissimè, non solùm officiis amicitiæ, sed etiam studiis communibus, sic semper dilexi, ut non ullo cum homine conjunctiùs viverem. Nihil attinet, me plura scribere. Quàm mihi necesse sit ejus salutem & fortunas, quibuscunque rebus possim, tueri, vides. Reliquum est, ut cùm cognôrim, pluribus rebus, quid tu & de bonorum fortuna, & de Reipublicæ calamitatibus sentires, nihil à te petam, nisi ut ad eam voluntatem, quam tuâ sponte erga Cæcinnam habiturus esses, tantus cumulus accedat commendatione meâ, quanti me à te fieri intelligo. Hôc mihi gratius facere nihil potes. Vale.

M. C. Cornificio Collegæ S. Fam. 12. 20.

Gratæ mihi tuæ literæ, nisi quòd Sinuessanum diversoriolum contempsisti: quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano & Pompeiano reddideris πάντα πρὸς πάντα. Id est, omnia de omnibus. Sic igitur facies, méque amabis, & scripto aliquo lacesses. Ego enim respondere facilius possum, quàm provocare. Quòd si, ut es, cessabis, lacessam; nè tua inertia etiam ignaviam afferat. Plura otiosus. Hæc, cùm essem in senatu, exoravi. Vale.

M. T. C. Cornificio. S. P. D. Fam. 12. 21.

Caius Anitius, familiaris meus, vir omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causâ legatus est in Africam legatione liberâ: eum velim rebus omnibus adjuves, operámq; des, ut quàm commodissimè sua negotia

gotia conficiat: imprimiſque, quod ei chariſſimum eſt, dignitatem ejus tibi commendo. Idque à te peto, quod ipſe in provincia facere ſum ſolitus non rogatus, ut omnibus Senatoribus lictores darem: quod idem acceperam, & cognoveram à ſummis viris factitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, facies, cæteriſque rebus omnibus ejus dignitati, reiq; (ſi me amas) conſules. Id erit mihi gratiſſimum. Da operam ut valeas.

M. T. C. Caſſio S. P. D. Fam. 12. 9.

BRevitas tuarum literarum me quoque breviorem in ſcribendo facit, & verè ut dicam, non ſatis occurrit quid ſcribã. Noſtras enim res inactis perferri ad te certò ſcio, tuas autem ignoramus. Tanquam enim clauſa ſit Aſia, ſic nihil perfertur ad nos, præter rumores de oppreſſo Dolabella, ſatis illos quidem conſtantes, ſed adhuc ſine authore. Nos, confectum bellum cùm putaremus, repentè à Lepido tuo in ſummam ſollicitudinem adducti ſumus. Itaque perſuade tibi maximam Reipublicæ ſpem in te & in tuis copiis eſſe. Firmos omnino exercitus habemus: ſed tamen ut omnia (ut ſpero) proſperè procedant, multum intereſt te venire. Exigua eſt enim ſpes Reipublicæ; nam nullam non libet dicere: ſed quæcunque eſt, ea deſpondetur anno conſulatûs tui. *Vale.*

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. 13. 30.

LUcius Manlius eſt Sufis: is fuit Catinenſis: ſed eſt unà cum reliquis Neapolitanis civis Romanus factus, decurióque Neapoli. Erat enim adſcriptus in id municipium, ante civitatem ſocius & Latinis datam. Ejus frater Catinæ nuper mortuus eſt: nullam omnino arbitramur de ea hæreditate controverſiam eum habiturum: & eſt hodie in bonis. Sed quando habet præterea negotia vetera in Sicilia ſua, & hæreditatem fraternam, & omnia ejus tibi commendo, imprimiſq; ipſum virum optimum, mihique familiariſſimum, iis ſtudiis literarum, doctrinæque præditum, quibus ego maximè

maximè delector. Peto igitur abs te, ut eum, sive non venerit in Siciliam, in meis intimis maximéque necessariis scias esse: itáque tractes, ut intelligat meam commendationem sibi magno adjumento fuisse. *Vale.*

Tul. & Cic. P. & Q. Tyroni humaniss. & opt.

S. P. D. Eam. 16. 1.

VIde quanta in te sit suavitas: Duas horas Thyrei fuimus: Xenomenes hospes tam te diligit, quàm fili vixerit tecum. Is omnia pollicitus est, quæ tibi essent opus: facturum puto. Mihi placebit, si firmior esses, ut te a Leucadem deportares, ut ibi te planè confirmares. Videbis, quid curio, quid Lysoni, quid medico placeat. Volebam ad te Marionem remittere; quem, cùm meliusculè tibi esset, ad me mitteres: sed cogitavi, literas Marionem afferre posse, me autem crebras expectasse. Poteris igitur, & facies, si me diligis, ut quotidie sit Acastus in portu. Multi erunt quibus rectè literas dare possis, qui ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem prætermittam. Ego omnem spem tui diligenter curandi in Curio habeo: nihil potest illo fieri humanius, nihil nostri amantius: ei te totum trade: malo te paulò post valentem, quàm statim imbecillem videre. Cura igitur nihil aliud, nisi ut tu valeas; cætera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiscens septimo Idus Novemb.

M. C. Pater & Fil. Q. Pat. & Fil. Tyroni

S. P. D. 16. *Epist.* 7.

TErtiam ad te hanc Epistolam scripsi eâdem die, magis instituti mei tenendi causâ, quia nactus eram cui darem, quàm quòd haberem, quid scriberem. Igitur illa: quantum me diligis, tantum adhibe in te diligentiæ. Ad tua innumerabilia in me officia adde hoc, quod mihi erit gratissimum omnium; cùm valetudinis rationem, ut spero, habueris, habeto etiam navigationis. In Italiam euntibus omnibus ad me literas dabis, ut ego euntem Patras neminem prætermito.

Cura

Cura, cura te, mi Tyro: quando non contigit ut simul navigares, nihil est quòd festines. Nec quicquam cures nisi ut valeas. Etiam atque etiam vale. Septimo Idus. Novemb. Actio vesperi.

M. T. C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 12.

EGo verò cupio te ad me venire; sed viam timeo: gravissimè ægrotâsti, inediâ & purgationibus & vi ipsius morbi consumptus es. Graves solent offensiones esse ex gravibus morbis, si qua culpa commissa est. Jam ad id biduum, quòd fueris in via, dum in Cumanũ veneris, accedent continuò ad reditum dies quinque. Ego in Formiano ad tertium Calend. esse volo. Ibi te ut firmum offendam, mi Tyro, effice. Literulæ meæ, sive nostræ, tui desiderio oblanguerunt; hâc tamen epistolâ, quam Acastus attulit, oculos paulùm sustulerunt. Pompejus erat apud me, cùm hæc scribebam: hilarè & libenter ei cupienti audire nostra, dixi sine te omnia mea muta esse. Tu Musis nostris para ut operas reddas; nostræ ad diem dictum fient; docui enim te, fides ἐτυμον Proprietatem quod haberet. Fac planè ut valeas; nos adsumus. *Vale.* xiv. Calend. Januarii.

M. T. C. Curioni S. P. D. Fam. 2. 4.

EPistolarum genera multa esse non ignoras: sed unum illud certissimum, cujus causâ inventa res ipsa est, ut certiores faceremus absentes, si quid esset, quod eos scire, aut nostrâ, aut ipsorum interesset. Hujus generis literas à me profectò non expectas: domesticarum enim rerum tuarum habes & scriptores & nuncios: in meis autem rebus nihil est sanè novi. Reliqua sunt epistolarum genera duo, quæ me magnopere delectant; unum familiare & jocosum; alterum, severũ & grave. Utro me minùs deceat uti, non intelligo Jocérne tecum per literas? Civem mehercule non puto esse, qui temporibus his ridere possit. An gravius aliquid scribam? quid est quod possit graviter à Cicerone scribi ad Curionem, nisi de Republica? Atq; in hoc genere hæc

mea

mea causa est, ut neque ea quæ nunc sentio, velim scribere Quamobrem, quoniam mihi nullum scribendi argumentum relictum est, utar eâ clausulâ, quâ soleo, téq; ad studium summæ laudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversaria constituta & parata, incredibilis quædam expectatio: quam tu unâ re facillimè vinces, si hoc statueris, quarum laudum gloriam admiraris, quibus artibus eæ laudes comparantur, in iis esse elaborandum. In hanc sententiam scriberem plura, nisi te tuâ sponte satis incitatum esse confiderem: & hoc, quicquid attigi, non feci inflammandi tui causâ, sed testificandi amoris mei. *Vale.*

M. T. C. Bruto S. P. D. Fam. 13. 14.

Lucio Titio Strabone equite Romano imprimis honesto & ornato, familiarissimè utor: omnia mihi cum eo intercedunt jura summæ necessitudinis. Huic in tua provincia pecuniam debet P. Cornelius. Ea res à Volcatio, qui Romæ jus dicit, rejecta in Galliam est. Peto à te hoc diligentiùs, quàm si mea res esset (quò est honestius, de amicorum pecunia laborare, quàm de sua) ut negotium conficiendum cures, ipse suscipias, transfigas, operámq; des, quod tibi æquum & rectum videbitur, ut quàm commodissimâ conditione libertus Strabonis, qui ejus rei causâ missus est, negotium conficiat, ad nummósque perveniat. Id & mihi gratissimum erit, & tu ipse L. Titium cognosces amicitiâ tuâ dignissimum. Quod ut tibi curæ sit, ut omnia solent eue quæ me velle scis, te vehementer etiam atque etiam rogo. *Vale.*

M. T. C. T. Fabio S. D. Fam. 5. 18.

Etsi egomet qui te consolari cupio, consolandus ipse sum, propterea quòd nullam rem gravius jamdiu tuli, quàm incommodum tuum: tamen te magnopere non hortor solùm, sed etiam pro amore nostro rogo atque oro, te colligas, vimúmq; e præbeas; & quâ conditione omnes homines & quibus temporibus nati sumus,

mus, cogites. Plus tibi virtus tua dedit quàm fortuna abstulit: propterea quòd adeptus es, quod non multi homines novi; amisisti, quod plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur conditio impendere legum, judiciorum, temporum, ut optimè actum cum eo videatur esse, qui quàm levissimâ pœnâ ab hac Republica discesserit. Tu verò, qui & fortunas & liberos habeas, & nos cæteróſq; necessitudine & benevolentiâ tecum conjunctissimos; quique magnam facultatem sis habiturus, nobiscum, & cum omnibus tuis vivendi; & cùm unum sit judicium ex tam multis, quod reprehendatur, ut quod unâ sententiâ, eâque dubiâ, potentiæ alicujus condonatum existimetur: omnibus his de causis debes istam molestiam quàm levissimè ferre. Meus animus erit in te, liberósque tuos semper, quem esse vis, & qui esse debet. Vale.

M. T. C. Trebiano S. D. Fam. lib. 6. Epist. 11.

DOlabellam antea tantummodo diligebam: obligatus ei nihil eram, nec enim acciderat mihi opus esse: & ille mihi debebat, quòd non defueram ejus periculis. Nunc tantò sum devinctus ejus beneficio, quòd & antea in re, & hoc tempore in salute tua cumulatissimè mihi satisfecit, ut nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer, ut te quoque mihi gratulari, quàm gratias agere malim. Alterum omnino non desidero, alterum verè facere poteris. Quod reliquum est, quando tibi virtus, & dignitas tua reditum ad nos aperuit; est tuæ sapientiæ, magnitudinisque animi, quid amiseris, oblivisci; quid recuperâris, cogitare. Vives cum tuis, vives nobiscum: plus acquisivisti dignitatis, quàm amisisti rei familiaris, quæ ipsa tum esset jucundior, si ulla res esset publica. Vestorius noster familiaris ad me scripsit, te mihi maximas gratias agere. Hæc prædicatio tua mihi valde grata est; eâque te uti facilè patior, cùm apud alios, tum mehercle apud Syronem nostrum amicum. Quæ enim facimus, ea prudentissimo cuique maximè probata esse

volumus. Te cupio videre quamprimùm. Vale.

Cicero Trebatio S. Fam. lib. 7. Epist. 14.

CHrysippus Vettius, Cyri Architecti libertus, fecit, ut te non immemorem putarem mei: salutem enim mihi tuis verbis nuntiavit, Valde jam lautus es, qui gravêre literas ad me dare, homini præsertim propè domestico. Quòd si scribere oblitus es, minùs multi jam, te advocato, causâ cadent. Sin nostri oblitus es, dabo operam, ut isthuc veniam, antequam planè ex animo tuo effluam. Sin æstivorum timor te debilitat, aliquid excogita ut feceris de Britannia. Illud quidem perlibenter audivi ex eodem Chrysippo, te esse Cæsari familiarem: sed mehercule mallem, id quod erat æquius, de tuis rebus ex tuis literis quàm sæpissimè cognoscere: quod certè ità fieret, si tu maluisses benevolentiæ quàm litium jura perdiscere. Sed hæc jocati sumus, & tuo more, & nonnihil etiam nostro. Te valde amamus, nósque à te amari tum oramus, tum etiam confidimus. *Vale.*

M. T. C. Cassio S. P. D. Fam. lib. 12. Epist. 8.

SCelus affinis tui Lepidi, summámque levitatem & inconstantiam, ex actis quæ ad te mitti certò scio, cognoscere te arbitror. Itaque nos confecto bello, ut arbitrabamur, renovatum bellum gerimus: spémque omnem in D. Bruto & Planco habemus: si verum quæris, in te, & in meo Bruto, non solùm ad præsens perfugium, si (quod nolim) adversi quid acciderit, sed etiam ad confirmationem perpetuæ libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus quæ vellemus: sed certos autores non habebamus. Te quidem magnum hominem & præsenti judicio, & reliqui temporis expectatione scito esse. Hoc tibi proposito, fac, ut ad summa contendas. Nihil est tantum, quod non populus Romanus à te perfici atque obtineri posse judicet. *Vale.*

M. T.

M. T. C. Lepido S. P. D. Fam. 10. 27.

Quòd mihi, pro mea summa erga te benevolentia, magnæ curæ est, ut quàm amplissimâ dignitate sis, molestè tuli te Senatui gratias non egisse, cùm esses ab eo ordine ornatus summis honoribus. Pacis inter cives conciliandæ te cupidum esse lætor. Pacem eam si à servitute sejungis, consules & Reipublicæ, & dignitati tuæ; si istâ pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatûs restitutura est, hoc animo scito esse omnes sanos, ut mortem servituti anteponant. Itaque sapientiùs, meo quidem judicio facies, si te in istam pacificationem non interpones, quæ neque Senatui, neque populo, neque cuiquam bono probatur. Sed hæc audies ex aliis, aut certior fies literis. Tu, pro tua prudentia, quid optimum factu sit, videbis. *Vale.*

M. Cicero Cn. Planc. Imp. conf. desp. S. D. Fam. 10. 2.

Meum studium honori tuo pro necessitudine nostra non defuisset, si aut tutò in Senatum, aut honestè venire potuissem. Sed nec sine periculo quisquam liberè de Republica sentiens, versari potest in summa impunitate gladiatorum; nec nostræ dignitatis videtur esse, ibi sententiam de Republica dicere, ubi me & meliùs & propiùs audiant armati, quàm Senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium, neque studium meum desiderabis; nec in publicis quidem, si quid erit in quo me interesse necesse sit, unquam deero, ne cum periculo quidem meo, dignitati tuæ. In his autem rebus quæ nihilominus, ut ego absim, confici possunt, peto à te, ut mei rationem habere velis, & salutis & dignitatis meæ. *Vale.*

M. T. C. Papirio Peto S. D. Fam. 9. 10.

Tamen à malitia non discedis: tenuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. Hoc videris dicere, cùm reges tam sint continentes, multò magis consulares esse oportere. Nescis me ab illo omnia

expiscatum : rectà enim à porta domum meam venisse neq; hoc admiror, quòd non ad tuam potiùs ; sed illud, quòd nec ad suum. Ego autem tribus primis verbis, Quid noster Petus ? At ille adjurans, nusquam se unquam libentiùs. Hoc si verbis assecutus es, aures ad te afferam minùs elegantes ; sin autem obsonio, peto à te, ne pluris esse Balbos, quàm disertos putes. Me quotidie aliud ex alio impedit. Sed si me expediero ut in istà loca venire possim, non committam ut te serò à me certiorem factum putes. *Vale.*

C. Trebonius M. T. C. S. P. D. Fam. lib. 12. 16.

SI vales, bene est. Athenas veni ad 11. Calend. Junii ; atque ibi, quod maximè optabam, vidi filium tuum deditum optimis studiis, summâque modestiâ, famâ. Qua ex re quantam voluptatem ceperim, scire potes, etiam me tacente. Non enim nescis, quanti te faciam, & quàm, pro nostro veterrimo verissimoque amore, omnibus tuis etiam minimis commodis non modò tanto bono, gaudeam. Noli putare, mi Cicero, me hoc auribus tuis dare. Nihil adolescente tuo, atque adeò nostro (nihil enim mihi à te potest esse sejunctum) aut amabilius omnibus iis, qui Athenis sunt, est ; aut studiosius earum artium quas tu maximè amas, hoc est, optimarum. Itaque tibi, quod verè facere possum, libenter quoque gratulor, nec minùs etiam nobis, quòd eum, quem necesse erat diligere, qualiscunque esset, talem habemus, ut libenter quoque diligamus. Qui cùm mihi in sermone injecisset, si vellem Asiam visere ; non modò invitatus sed etiam rogatus est à me, ut id potissimùm nobis obtinentibus provinciam faceret. Cui nos & charitate & amore tuum officium præstituros non debes dubitare. Illud quoque erit nobis curæ, ut Cratippus unà cum eo sit, nè putes in Asia feriatum illum ab iis studiis in quæ tuâ cohortatione incitatur, futurum. Nam illum paratum, ut video, & ingressum pleno gradu,

cohortari

cohortari non intermittemus, quò indies longiùs discendo, exercendóque se procedat. Vos quid ageretis in Republica, cùm has Literas dabam, non sciebam. Audiebam quædam turbulenta, quæ scilicet cupio esse falsa, ut aliquando otiosâ libertate fruamur, quod vel minimè adhuc mihi contingit. Ego tamen nactus in navigatione nostra pusillum laxamenti, concinnavi tibi munusculum ex instituto meo: & dictum, cum magno nostro honore à te dictum conclusi, & tibi infra subscripsi. In quibus versiculis, si tibi quibusdam verbis εὐθυῤῥημονέστερος [Id est, *in loquendo liberior*] videbor; turpitudo personæ ejus, in quam liberiùs invehimur, nos vindicabit. Ignosces etiam iracundiæ nostræ, quæ justa est in ejusmodi & homines, & cives. Deinde, quî magìs hoc Lucilio licuerit assumere libertatis, quàm nobis? Etiamsi odio pari fuerit in eos, quos læsit; tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tantâ libertate verborum incurreret. Tu sicut mihi pollicitus es, adjunges me quamprimum ad tuos sermones. Namque illud non dubito, quin si quid de interitu Cæsaris scribas, non patiaris me mimimam partem & rei & amoris tui ferre. Vale, & matrem meósque tibi commendatos habe. vii. Calend. Jun. Athenis.

Cicero Curio S. P. D. Fam. lib. 7. Epist. 31.

FAcilè perspexi ex tuis literis (quod semper studui) & me à te plurimi fieri, & te intelligere, quàm mihi charus esses. Quod quando uterque nostrûm consecutus est; reliquum est, ut officiis certemus inter nos, quibus æquo animo vel vincam te, vel vincar abs te. Acilio non fuisse necesse meas dari literas facilè patior. Sulpitii tibi operam intelligo ex tuis literis, non multùm opus fuisse, propter res tuas ità contractas, ut quemadmodum scribis, nec caput nec pedes; equidem vellem utì pedes haberent, ut aliquando redires. Vides enim exaruisse jam veterem urba-

 nitatem,

nitatem, ut Pomponius noſter ſuo jure poſſit dicere, niſi nos pauci retineamus gloriam antiquam Atticam. Ergo is tibi, nos ei ſuccedimus. Veni igitur, quæſo nè tantum ſemen urbanitatis unà cum Republica intereat. Vale.

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. Epiſt. 32.

IN Aleſina civitate tam lautâ quàm nobili, conjunctiſſimos habeo & hoſpitio & familiaritate M. & C. Clodios, Archagatum, & Philonem: ſed vereor, nè, quia complures tibi præcipuè commendo, exæquare videar ambitione quâdam commendationes meas: quanquam à te quidem cumulatè ſatisfit & mihi, & meis omnibus. Sed velim ſic exiſtimes, hanc familiam, & hos, mihi maximè eſſe conjunctos vetuſtate, officiis, benevolentiâ. Quamobrem peto à te majorem in modum, ut his omnibus in rebus, quantum tua dignitas fidéſque patietur, commodes. Id ſi feceris, erit mihi vehementiſſimè gratum. Vale.

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. Epiſt. 23.

CN. Otacilio Naſone utor familiariſſimè: Ità prorſus, ut illius ordinis nullo familiariùs: nam & humanitate ejus, & probitate, in conſuetudine quotidiana magnopere delector. Nihil jam opus eſt expectare te, quibus eum verbis tibi commendem, quo ſic utor, ut ſcripſi. Habet is in provincia tuâ negotia quæ procurant liberti, Hilarius, Antigonus, Demoſtratus; quos tibi, negotiáque omnia Naſonis non ſecùs commendo, ac ſi mea eſſent. Gratiſſimum mihi feceris, ſi intellexero hanc commendationem magnum apud te pondus habuiſſe. Vale.

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 14. Epiſt. 24.

AVitum mihi hoſpitium eſt cum Lyſone Lyſonis filio Lilybætano, valdéque ab eo obſervor, cognoviſque dignum & patre & avo: eſt enim nobiliſſima familia.

familia. Quapropter commendo tibi majorem in modum, rem domúmque ejus; magnóque opere abs te peto, cures ut is intelligat meam commendationem maximo sibi apud te & adjumento & ornamento fuisse. Vale.

M. T. C. Acilio Proc. S. P. D. Fam. lib. 13. *Epist.* 35.

CAius Avianus Philoxenus, antiquus est hospes meus & præter hospitium, valde etiam familiaris; quem Cæsar meo beneficio in Novocomenses retulit. Nomen autem Aviani consecutus est, quòd homine nullo est usus, quàm Flacco Aviano, meo (quemadmodum te scire arbitror) familiarissimo. Quæ ego omnia collegi, ut intelligeres non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto igitur abs te, ut omnibus rebus, quod sine molestia tua facere possis, ei commodes, habeásque in numero tuorum: perficiásque ut intelligat has literas meas magno sibi usui fuisse. Erit id mihi majorem in modum gratum. Vale.

Cicero, Planco Imp. Cons. def S. P. D. Fam. lib. 10. *Epist.* 13.

UT primùm potestas data est augendæ dignitatis tuæ, nihil prætermisi in te ornando, quod positum esset aut in præmio virtutis, aut in honore verborum. Id ex ipso senatusconsulto poteris cognoscere: ita enim est præscriptum, ut à me de scripto dicta sententia est, quam senatus frequens secutus est summo studio, magnóque consensu. Ego, quanquam ex tuis literis quas mihi misisti, perspexeram te magis judicio bonorum, quàm insignibus gloriæ, delectari; tamen considerandum nobis existimavi, etiamsi tu nihil postulares, quantum tibi à Repub. deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is bellum confecerit. Itaque Homerus, non Ajacem, nec Achillem, sed Ulyssem appellavit πολίπορθον, id est, urbium expugnatorem.

M. T. C. C. Caſſio S. P. D. Fam. lib. 12 Epiſt. 6.

QUi ſtatus rerum fuit tum, cùm has literas dedi, ſcire poteris ex C. Tidio Strabone, viro bono & optimè de Republica ſentiente: Nam quid dicam cupidiſſimo tui, qui, demo & fortunis relictis, ad te potiſſimùm profectus ſit? Itaque eum tibi nè commendo quidem; adventus ipſius ad te ſatis eum commendabit. Tu velim ſic exiſtimes tibíque perſuadeas omne perfugium bonorum in te & Bruto eſſe poſitum, ſi, quod nolim, adverſi quid evenerit. Res cùm hæc ſcribebam, erat in extremum deducta diſcrimen: Brutus enim Mutinæ vix jam ſuſtinebat: Qui ſi conſervatus erit, vicimus: ſin oppreſſus ibi erit (quod dii omen avertant) omnis omnium curſus eſt ad vos. Proinde fac tantum animum habeas, tantúmque apparatum, quanto opus eſt ad univerſam Rempub. recuperandam. Vale.

M. T. C. Cornificio Collegæ S. Fam. lib. 12. Epiſt. 17.

GRata mihi vehementer eſt memoria noſtri tua quam ſignificaſti literis: quam ut conſerves (nonquòd de tua conſtantia dubitem, ſed quia mos eſt ità rogandi) rogo. Ex Syria nobis tumultuoſiorquædam nuntiata ſunt: quæ quia tibi ſunt magis propria quàm nobis, tuâ me cauſâ magis movent, quàm meâ. Romæ ſummum otium eſt, ſed ità, ut malis ſalubre aliquod & honeſtum negotium: quod ſpero fore quia video id curæ eſſe Cæſari. Me ſcito, dum tu abſis, quaſi occaſionem quandam & licentiam nactum, ſcribere audaciùs, & cætera quidem fortaſſe, quæ etiam tu concederes. Sed proximè ſcripſi de optimo genere dicendi; in quo ſæpe ſuſpicatus ſum te à judicio noſtro, ſic ſcilicet ut doctum hominem à non indocto paululum diſſidere. Huic tu libro, maximè velim ex animo, ſi minùs gratiæ cauſâ, ſuffragere. Dicam tuis u

cum

um, ſi velint, deſcribant, ad téque mittant. Puto dedi nim etiamſi rem minùs probabis, tamen in iſta ſolitudino & line, quicquid à me profectum ſit, jucundum tibi dicamore. Quòd mihi exiſtimationem tuam, dignitatém-s, atque commendas, facis tu quidem omnium more: ſed com velim ſic exiſtimes, me, cùm amori, quem inter nos com mutuum eſſe intelligam, plurimum tribuere: tum de deas ſummo ingenio, & de optimis tuis ſtudiis, & de ſpe itum impliſſimæ dignitatis ità judicare, ut neminem tibi an-n hæc ponam, comparem paucos. Vale.

Bru-
ſerva-
od di

M. T. C. Q. Thermo Fam. 13. 54.

Pro para- CUm mihi multa grata ſunt, quæ tu adductus meâ
ecupe commendatione feciſti: tum imprimis quòd M. Marcilium amici atque interpretis mei filium, liberaliſſimè tractaviſti. Venit enim Laodiceam, & tibi apud me, mihique propter te gratias maximas egit. Quare, 17. quod reliquum eſt, à te peto, quando apud gratos homines beneficium ponis, ut eò libentiùs his commodes; o-i tua perámque des, quoad fides tua patietur, ut ſocrus ado-(non leſcentis rea ne fiat. Ego cùm antea ſtudioſè com-os emendabam Marcilium, tum multò nunc ſtudioſiùs, oſior quòd in longa apparitione ſingularem & propè in-pro credibilem patris Marcilii fidem, abſtinentiam, mode-quàn ſtiámque cognovi. Vale.

is ſalu
fore
abſis,
, ſcri
etian
ener
io no
octo
m e
uis u
eum

Libri primi finis.

LIBER SECUNDUS.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epiſt. 7.

EX tuis literis, & ex re ipſa nos funditus periiſſe video. Te oro, ut quibus in rebus mei tui indigebunt,

gebunt, nostris miseriis nè desis. Ego te, ut scribis, citò videbo. Plura non scribo. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 21.

TRiginta dies erant lapsi, cùm has dabam literas, per quos nullas à vobis acceperam. Mihi autem erat in animo, jam, ut antea ad te scripsi, ire in Epirum, & ibi omnem casum potissimùm expectare. Te oro, ut, si quid erit, quod perspicias quamcunque in partem, quàm planissimè ad me scribas, & meo nomine (ut scribis) literas, quibus putabis opus esse, ut des. Vale. v. Calend. Novemb.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. ex Epist. 22.

EGo, quòd per Thessaliam si irem in Epirum, perdiu nihil eram auditurus, & quòd mei studiosos habeo Dyrrachinos, ad eos perrexi, cùm illa superiora Thessalonicæ scripsissem: inde cùm ad te me convertam, faciam ut scias; túque ad me velim omnia quàm diligentissimè, cujusmodi sunt, scribas. Ego jam, aut rem, aut nè spem quidem expecto. Vale. vi. Cal. Decem. Dyrrachii.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 1.

CUm antea maximè nostrâ interesse arbitrabar, te esse nobiscum: tum verò, ut legi rogationem, intellexi ad iter quod constitui, nihil mihi optatius cadere posse, quàm ut tu me quamprimum consequare: ut cùm ex Italia profecti essemus, sive per Epirum iter esset faciendum, tuo, tuorúmque præsidio uteremur; sive aliud quid agendum esset, ce tum consilium de tua sententia capere possemus. Quamobrem te oro, des operam ut me statim consequare: ficiliùs potes, quoniam de provincia Macedoniæ perlata lex est, Pluribus verbis tecum agerem, nisi pro me apud te res ipsa loqueretur. Vale. *M. T. C.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 2.

ITineris nostri causa fuit, quòd non habebam locum, ubi pro meo jure diutiùs esse possem, quàm in fundo Siccæ, præsertim nondum rogatione correctâ; & simul intelligebam, ex eo loco (si te haberem) posse me Brundusium referre: sine te autem non esse nobis illas partes tenendas propter Antonium. Nunc, ut ad te antea scripsi, si ad nos veneris, consilium totius rei capiemus. Iter esse molestum scio: sed tota calamitas omnes molestias habet. Plura scribere non possum, ità sum animo perculso & abjecto. Cura ut valeas. Dat. 6. Idus April. Narycii Locridis.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 3.

UTinam illum diem videam, cùm tibi agam gratias quòd me vivere coegisti: adhuc quidem valdè me pœnitet. Sed te oro ut ad me Viboném statim venias, quò ego multis de causis converti iter meum: sed eò si veneris, de toto itinere & fuga mea consilium capere potero. Si id non feceris, mirabor. Sed confido te esse omnino facturum.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 5.

TErentia, tibi & sæpe & maximas agit gratias. Id est mihi gratissimum. Ego vivo miserrimus & maximo dolore conficior. Ad te quid scribam, nescio. Si enim es Romæ, jam me assequi non potes: sin es in via, cùm eris me assecutus, coràm agemus quæ erunt agenda: tantùm te oro, ut quoniam meipsum semper amâsti, eodem amore sis. Ego enim idem sum. Inimici mei, mea mihi, non meipsum ademerunt. Cura ut valeas. viii Idus Aprilis, Thurii.

M. T. C.

M. T. C. P. Attico ad At. 3. 6.

NOn fuerat mihi dubium, quin te Tarenti au Brunduſi viſurus eſſem, idque ad multa pertinuit; in eis, ut & in Epiro conſiſteremus, & de reliquis rebus tuo conſilio uteremur; quoniam id non contigit, erit hoc quoque in magno numero noſtrorum malorum. Nobis iter eſt in Aſiam, maximè Cyzicum: tibi meos commendo; me vix, miſeréque ſuſtento. Vale. Dat. 14. Call. Maii. Tarenti.

M. T. C. P. Attico S. ad Atticum lib. 3 *Epiſt.* 25.

POſt tuum à me diſceſſum literæ mihi Româ allatæ ſunt, ex quibus perſpicio, nobis in hac calamitate tabeſcendum eſſe: neque enim (ſed bonam in partem accipies) ſi ulla ſpes ſalutis noſtræ ſubeſſet, tu pro tuo amore in me hoc tempore diſceſſiſſis. Sed nè ingrati, aut nè omnia velle nobiſcum unâ interire videamur, hoc omitto. Illud abs te peto, dies operam, id quod mihi affirmâſti, ut te ante Cal. Jan. ubicunque erimus, ſiſtas. Vale.

M. T. C. Attico S. ad Atticum. 3. 16.

TOtum iter incertum mihi facit expectatio literarum tuarum Calend. Sext. datarum; non aliud aliquid. Si ſpes erit, Epirum: ſin minùs, Cyzicum, aut aliud quid ſequemur. Tuæ quidem literæ, quò ſæpius à me leguntur, hoc ſpem mihi faciunt minorem, quàm cùm lectæ ſunt. Tum id quod attulerunt ad ſpem, infirmant; ut facilè appareat, te & conſolationi ſervire, & veritati: idque te rogo planè ut ad me quæ ſcis, ut erunt; quæ putabis, ità ſcribas. *Vale,* Dat 12, Cal. Septemb.

M. T. C. T P. Attico S. ac Attic. lib. 3. *Epiſt.* 18.

EXpectationem nobis non parvam attuleras, cùm ſcripſeras Varronem tibi pro amicitia confirmâſſe

mâſſe, cauſam noſtram Pompeium certè ſuſcepturum, & ſimulac à Cæſare ei literæ quas expectaret, remiſſæ eſſent, autorem etiam daturum, utrum id nihil fuit? an adverſatæ ſunt Cæſaris literæ? An eſt aliquid in ſpe? etiam illud ſcripſeras, eundem ſecundum comitia dixiſſe. Fac (ſi vides quantis in malis jaceam, & ſi putas eſſe humanitatis tuæ) me, fac de tota cauſa noſtra certiorem. Nam Quintus frater homo mirus, qui me tam valde amat, omnia mittit ſpei plena, metuens (credo) defectionem animi mei. Tuæ autem literæ ſunt variæ, neque enim me deſperare vis, nec temere ſperare. Fac, obſecro te, ut omnia quæ à te proſpici poſſunt, ſciamus. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 3. 11.

ME & tuæ literæ, & quidam boni nuntii, non optimis tamen autoribus, & expectatio veſtrarum literarum, & quòd tibi ità placuerat, adhuc Theſſalonicæ tenebant; ſi accepero literas quas expecto, ſi ſpes erit ea, quæ rumoribus afferebatur, ad te me conferam: ſi non erit, faciam te certiorem quid egerim. Tu me, ut facis, operâ, conſilio, gratiâ adjuva. Conſolari jam deſine; objurgare verò noli. Quod cùm facis, ut ego tuum amorem & dolorem deſidero! quem ità affectum meâ ærumnâ eſſe arbitror, ut teipſum conſolari nemo poſſit. Quintum fratrem optimum humaniſſimúmq; ſuſtentat. Ad me, obſecro te, ut omnia certa perſcribas. Vale. Dat. 4. Calend. Quint.

M. T C. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epiſt. 4.

MIſeriæ noſtræ potiùs velim quàm inconſtantiæ tribuas, quòd à Vibone, quò te arceſſebamus, ſubitò

subitò discessimus. Allata est enim nobis rogatio de pernicie mea; in qua, quod confectum esse audiveramus, erat hujusmodi, ut mihi ultra quadraginta millia liceret esse. Illò cùm pervenire non liceret, statim iter Brundusium versùs contuli ante diem rogationis nè & Sica, apud quem eram, periret; & quòd Melitæ esse non licebat. Nunc tu propera, ut nos consequare, si modò recipiemur. Adhuc invitamur benignè sed, quod superest timemus. Me, mi Pomponi, valde pœnitet vivere: qua in re apud me tu plurimùm valuisti; sed hæc coràm: fac modò ut venias. Vale.

M. T. C. Attico S. ad Attic. lib. 1. Epist. 12.

ASiam Quinto suavissimo fratri obtigisse audìsti; non enim dubito, quin celeriùs tibi hoc rumor quàm ullius nostrûm literæ nuntiârint. Nunc quoniam & laudis avidissimi semper fuimus, & præter cæteros φιλέλληνες [id est, *Græcorum studiosi*] & sumus & habemur, & multorum odia atque inimicitias Reipublicæ causâ suscepimus, παντοίης ἀρετῆς μιμνήσκεο [Id est, *omnimodæ virtutis memor sis;*] curáque & effice, ut ab omnibus & laudemur, & amemur. His de rebus plura ad te in ea epistola scribam quam ipsi Quinto dabo. Tu me velim certiorem facias quid de meis mandatis egeris, atque etiam quid de tuo negotio. Nam ut Brundusio profectus es, nullæ mihi abs te sunt redditæ literæ. Valde aveo scire quid agas. Idibus Mart. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 2. 10.

VOlo ames constantiam meam. Ludos Antii spectare non placet: Est enim ὑποσόλοικον, [id est, *subabsurdum*] cùm velim vitare omnium deliciarum suspicionem, repente ἀναφαίνεσθαι [id est, *apparere*] non solùm

solùm delicatè, sed etiam ineptè peregrinantem. Quare usque ad nonas Maias te in Formiano expectabo. Nunc fac ut sciam quo die te visuri simus. Ab Appii foro, horâ quartâ dederam aliam paulò antè à tribus Tabernis. Valè.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 2. 12.

NArro tibi; planè relegatus mihi videor, postea quam in Formiano sum. Dies enim nullus erat, Antii cùm essem, quo die non meliùs scirem Romæ quid ageretur, quàm ii qui erant Romæ. Etenim literæ tuæ non solùm quid Romæ, sed etiam quid in Republica; neque solùm quid fieret, verùm etiam quid futurum esset, indicabant. Nunc, nisi siquid ex præterеunte viatore exceptum est, scire nihil possumus. Quare quanquam jam teipsum expecto, tamen isti puero, quem ad me statim jussi recurrere, da ponderosam aliquam epistolam, plenam omnium non modò actorum, sed etiam opinionum tuarum; ac diem quo Româ sis exiturus, cura ut sciam. Nos in Formiano esse volumus usque ad pridie nonas Maias: eò si ante eam diem non veneris, Romæ te fortasse videbo: nam Arpinum quid ego te invitem; Hæc igitur. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 3. Epist. 13.

QUòd ad te scripseram, me in Epiro futurum, posteaquam extenuari spem nostram & evanescere vidi, mutavi consilium: nec me Thessalonicâ commovi, ubi esse constitueram, quoad aliquid ad me de eo scriberes, quod proximis literis scripseras, fore utì secundùm comitia aliquid de nobis in senatu ageretur: id tibi Pompeium dixisse. Qua de re quoniam comitia habita sunt, túque nil ad me scribis; perinde habebo, ac si scripsisses nihil esse: neque temporis non longinqui

longinqui spe ductum esse molestè feram. Quem autem motum te videre scripseras, qui nobis utilis fore videretur, eum nunciant, qui veniunt, nullum fore. In Tribunis Pl. designatis reliqua spes est: quam si expectâro, non erit, quòd putes me causæ meæ ac voluntati meorum defuisse. Quòd me sæpe accusas, cur hunc meum casum tam graviter feram, debes ignoscere, cùm ità me afflictum videas, ut neminem unquam nec videris, nec audieris. Nam quòd scribis te audire, me etiam mentis errore ex dolore affici: mihi verò mens integra est; atque utinam tam in periculo fuisset, cùm ego iis, quibus salutem meam charissimam esse arbitrabar, inimicissimis crudelissimisque usus sum: qui ut me paulùm inclinari timore viderunt, sic impulerunt, ut omni suo scelere & perfidiâ abuterentur ad exitium meum. Nunc quoniam Cyzicum nobis eundum, quò citiùs ad me literæ perferentur, hoc velim diligentiùs omnia, quæ putâris me scire opus esse, perscribas. Quintum fratrem meum fac diligas, quem ego miser, si incolumem relinquo, non me totum periisse arbitrabor. Vale. Non. Sextil.

M. T. C. T. P. Att. S. ad Attic. 3. 14.

Ex tuis literis plenus sum expectatione de Pompeio, quidnam de nobis velit, aut ostendat. Comitia enim credo esse habita: quibus absolutis scribis illi placuisse agi de nobis. Si tibi stultus esse videor, qui sperem, facio tuo jussu; & scite me iis epistolis potiùs, & meas spes solitum esse remorari. Nunc velim mihi planè perscribas, quid videas. Scio nos nostris multis peccatis in hanc ærumnam incidisse; ea siqui casus ex parte correxerint, minùs molestè feremus nos vixisse & adhuc vivere. Ego propter viæ celebritatem, &

quo

quotidianam expectationem rerum novarum, non commovi me adhuc Theſſalonicâ: ſed jam extrudimur, non à Plancio (nam is quidem retinet) verùm ab ipſo loco minimè appoſito ad tolerandam in tanto luctu calamitatem. In Epirum ideo, ut ſcripſeram, non ivi, quòd ſubiti mihi adverſi nuntii venerant, & literæ, quare nihil eſſet neceſſe quàm proximè Italiam eſſe: hinc ſi quid à comitiis audierimus, nos in Aſiam convertemus: neque adhuc ſtabat, quò potiſſimum: ſed ſcies. Vale. 12. Cal. Sext. Theſſalonicæ.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 4. 12.

VEſtorius noſter me per literas facit certiorem, te Româ ad vii. Idus Maii putare profectum eſſe, tardiùs quam dixeras, quòd minùs valuiſſes. Si jam meliùs vales, vehementer gaudeo. Velim domum ad te ſuos ſcribas, ut mihi tui libri pateant, non ſecus ac ſi ipſe adeſſes, cùm cæteri, tum Varronis: eſt enim mihi utendum quibuſdam rebus ex iis libris ad eos, quos in manibus habeo; quos, ut ſpero, tibi valdè probabo. Velim ſi quid fortè novi habes, maximè à Quinto fratre, deinde à C. Cæſare; & ſi quid fortè de comitiis, de Republica (ſoles enim tu hæc feſtinè odorari) conſcribas ad me. Si nihil habebis, tamen ſcribas aliquid. Nunquam enim mihi tua epiſtola aut intempeſtiva aut loquax viſa eſt. Maximè autem rogo, rebus abſquis, totóque itinere ex ſententia confecto, nos quamprimùm reviſas. Dionyſium jube ſalvere. Cura ut valeas.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 5. 3.

AD vi. Idus Maias veni in Trebulanum ad Pontium: ibi mihi tuæ literæ binæ redditæ ſunt ter-

tertio abs te die. Eodem autem ex Pompeiano Philotimo dederam ad te literas: nec verò nunc erat sanè, quod scriberem. Qui de Republica rumores, scribe quæso: in oppidis enim summum video timorem; sed multa inania. Quid de iis cogites, & quando, scire velim. Ad quas literas tibi rescribi velis, nescio: nullas enim adhuc acceperam, præter quæ mihi binæ simul in Trebulano redditæ sunt: quarum alteræ edictum Publii Licinii habebant (erant autem Nonis Maiis datæ) alteræ rescriptæ ad meas Minturnenses. Quàm vereor, nè quid fuerit σπουδαιότερον [id est, *magis serium*] in iis quas non accepi, quibus rescribi vis! Apud Lentulum ponam te in gratiam. Dionysius nobis cordi est. Nicanor tuus operam mihi dat egregiam. Jam deest quid scribam, & lucet. Beneventi cogitabam hodie: nostrâ continentiâ & diligentiâ faciemus satis. A Pontio, ex Trebulano, ad v. Idus Maias.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 5. 6.

TArentum veni ad xv. Calend. Junii. Quòd Pontinum statueram expectare, commodissimum duxi dies eos, quoad ille veniret, cum Pompeio consumere; eóque magis, quòd ei gratum esse id videbam qui etiam à me petierit, ut secum, & apud se essem quotidie. Quod concessi libenter. Multos enim ejus præclaros de Republica sermones accipiam: instruar etiam consiliis idoneis ad hoc nostrum negotium. Sed ad te brevior jam in scribendo incipio fieri, dubitans Romæne sis, an jam profectus: quod tamen quoad ignorabo, scribam aliquid potiùs quàm committam, ut tibi cùm possint reddi à me literæ, non reddantur: nec tamen jam habeo, quid aut mandem tibi, aut narrem: mandavi omnia quidem quæ tu, ut polliceris, exhauries; narrabo, cùm aliquid habeo novi. Illud tamen nos

non deſinam, dum adeſſe putabo, de Cæſaris nomine rogare, ut confectum relinquas. Avidè expecto tuas literas, & maximè, ut nôrim tempus profectionis tuæ. *Vale.*

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 4.

DIonyſium flagrantem deſiderio tui miſi ad te, nec mehercule æquo animo; ſed fuit concedendum: quem quidem cognovi cùm doctum (quod mihi jam antè erat notum) tum ſanctum, plenum officii, ſtudioſum etiam meæ laudis, frugi hominem ac, nè libertinum laudare videar, planè virum bonum. Pompeium vidi 4. Idus Decemb. Fuimus unà horas duas fortaſſe; magnâ lætitiâ mihi viſus eſt affici meo adventu; de triumpho hortari, ſuſcipere partes ſuas, monere, nè antè in ſenatum accederem, quàm rem confeciſſem, ne dicendis ſententiis aliquem Tribunum alienarem. Quid quæris? In hoc judicio & officio ſermonis nihil potuit eſſe prolixius. De Republica autem ità mecum locutus eſt, quaſi non dubium bellum haberemus: nihil ad ſpem concordiæ: planè illum ab ſe alienatum cùm antè intelligeret, tum verò proximè judicâſſe; veniſſe Hircium à Cæſare, qui eſſet ei familiariſſimus, ad ſe non acceſſiſſe: & cùm ille ad 8 Idus Decemb. veſperi veniſſet, Baldus de tota re conſtituiſſet, ad 7. ad Scipionem ante lucem veniſſe: multâ de nocte profectum eſſe ad Cæſarem: hoc illi τεκμήριον [Id eſt, *ſignum indubitatum.*] videbatur eſſe alienationis. Quid multa? nihil me aliud conſolatur, niſi quòd illum, cui etiam inimici alterum conſulatum, fortuna ſummam potentiam dederit, non arbitror fore tam amentem, ut hæc in diſcrimen adducat: quòd ſi ruere cœperit, næ ego multa timeo, quæ non audeo ſcribere, ſed ut nunc eſt, ad 3. Non. Jan. ad urbem cogito.

M. T. C. P. Attico S. ad Attic. 7. 6.

PLanè deest quod ad te scribam : nota omnia til sunt ; nec ipse habeo à te quod expectem. Tantù igitur nostrum illud solenne servemus, ut nè quem istu euntem sine Literis dimittamus. De Republica va de timeo ; nec adhuc ferè inveni, qui non conc dendum putaret Cæsari quod postularet, potiùs quà depugnandum. Est illa quidem impudens postulat opinione valentior ; cur autem nunc primùm ei re stamus (οὐ γὰρ ἂν τοῦδε μεῖζον ἔποιτο κακὸν) [Id est, *n enim hoc majus sequeretur malum*] quàm cùm qui quennium prorogabamus, aut cùm, ut absentis r tio haberetur, ferebamus ? nisi fortè hæc illi tum a ma dedimus, ut nunc cum bene parato pugnaremu Dices, Quid tu igitur sensurus es ? Non idem quo dicturus. Sentiam enim omnia facienda, nè arm decertetur ; dicam idem quod Pompeius, neque faciam humili animo : sed rursus hoc permagnu Reipub. malum est, & quodam modo mihi præter ca teros non tectum, me in tantis rebus à Pompeio di sidere. Vale.

M. T. C. P. Attico ad Attic. 7. 9.

SUbitò consilium cepi, ut antequam luceret, exiren nè qui conspectus fieret, aut sermo, lictoribus pr sertim laureatis. De reliquo neque hercule quid aga nec quid acturus sim, scio ; ita sum perturbatus t meritate nostri amentissimi consilii. Tibi verò qu suadeam, cujus ipse consilium expecto ? Cneus nos quid consilii ceperit, capiátve, nescio ; adhuc in o pidis coarctatus ; & stupent omnes. Si in Italia con stat, erimus unà : sin cedet, consilii res est adhuc i certi. Nisi ego insanio, stultè omnia & incautè a judic

judico. Tu quæso crebrò ad me scribe, vel quod in buccam venerit.

M. T. C. T. P. Attico ad Attic. 7. 17.

NIhil habeo quod ad te scribam: quinetiam eam epistolam, quam eram elucubratus, ad te non dedi; erat enim plena spei bonæ, quòd & concionis voluntatem audieram, & illum conditionibus usurum putabam, præsertim suis. Ecce tibi 3. Nonas Februarii manè accepi literas tuas, Philotimi, Furnii, Curionis ad Furnium: quibus irridet L. Cæsaris legationem. Planè oppressi videmur; nec quid consilii capiam, scio; nec mehercule de me laboro; de pueris quid agam non habeo. Capuam tamen proficiscebar hæc scribens, quò faciliùs de Pompeii rebus cognoscerem. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 7. 18.

BReviloquentem jam me tempus ipsum facit; pacem enim desperavi. Bellum nostri nullum administrant. Cave enim putes quicquam esse minoris his Consulibus, quorum ego jussu, spe audiendi aliquid & cognoscendi nostri apparatûs, maximo imbri Capuam veni pridie Non. ut eram jussus. Illi autem nondum venerant, sed erant venturi, inanes, imparati. Cneus autem Luceriæ dicebatur esse, & adire cohortes Legionum Actianarum non firmissimarum. At illum ruere nunciant, & jam jámque adesse, non ut manum conserat (quicum enim?) sed, ut fugam intercludat. Ego autem in Italia κὴ συναποθανεῖν [Id est, *vel commori*] nec te id consulo: sin extrà, quid ago? Ad manendum hyems, lictores improvidi, & negligentes duces; ad fugam hortatur amicitia Cnei, causa

bonorum, turpitudo conjunge ndicum tyranno: qui quidem incertum est, Phalarímne an Pisistratum sit imitaturus. Hæc velim explices, & me juves consilio. Etsi teipsum istic jam carere puto: sed tamen, quantum poteris. Ego siquid hic hodie novi cognôro, scies; jam enim aderunt Consules ad suas Nonas. Tuas quotidie literas expectabo. Ad has autem, cùm poteris, rescribes. Mulieres & Cicerones in Formiano reliqui. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. lib. 7. 20.

PEdem in Italia video nullum esse, qui non in istius potestate sit. De Pompeio scio nihil; eúmque, nisi in navim se contulerit, exceptum iri puto. O celeritatem incredibilem! hujus autem nostri! Sed non possum sine dolore accusare eum, de quo angor & crucior. Tu cædem non sine causa times; non quò minùs quicquam expediat Cæsari ad diuturnitatem victoriæ & dominationis: sed video, quorum arbitrio sit acturus. Rectè sit: censeo cedendum de oppidis his: egeo consilii: quod optimum factu videbitur, facies: cum Philotimo loquere, atque adeò Terentiam habebis Idibus. Ego quid agam? quâ aut terrâ aut mari persequar eum, qui, ubi sit, nescio! Et si terrâ quidem, qui possum? mari, quò? tradam igitur isti me? fac posse tutò; multi enim hortantur: num etiam honestè? Nullo modo quidem à te petam consilium, ut soleo. Explicari res non potest: sed tamen si quid in mentem venit, velim scribas; & ipse quid sis acturus. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 22.

PHilotimi literæ me quidem non nimis, sed eos qui in his locis erant, admodum delectárunt Ec-

ce

ce postridie Cassii literæ Capuâ à Lucretio familiari ejus, Nigidium à Domitio Capuam venisse; eum dicere Vibullium cum paucis militibus è Piceno currere ad Cneum, confestim sequi Cæsarem, Domitium non habere militum vim. Idem scripsit Consules Capuâ discessisse. Non dubito quin Cneus in fuga sit, modò effugiat. A consilio fugiendi, ut tu censes, absum. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 7. 23.

Cùm dedissem ad te literas tristes, & metuo nè veras, de Lucretii ad Cassium literis Capuâ missis, Cephalio venit à vobis: attulit etiam à te literas hilariores, nec tamen firmas, ut soles. Omnia faciliùs credere possum, quàm quòd scribitis, Pompeium exercitum habere. Nemo huc ità affert, omniáque quæ nolim. Rem miseram! malas causas semper obtinuit: in optima concidit. Quid dicam, nisi illud eum sciisse, (neque enim erat difficile) hoc nescisse? erat enim ars difficilis, rectè Remp. regere. Sed jam jámque omnia sciemus & scribemus adte statim. Vale.

M. T. C. Attico S. ad Attic. 8. 7.

UNum etiam restat amico nostro ad omne dedecus, ut Domitio non subveniat. At nemo dubitat, quin subsidio venturus sit: ego non puto. Deseret igitur talem civem, & eos quos unà scis esse, cùm habeat præsertim & ipse cohortes 30? Nisi me omnia fallunt, deseret. Incredibiliter pertimuit: nihil spectat nisi fugam, cui tu (video enim quid sentias) me comitem putas debere esse. Ego verò quem fugiam habeo; quem sequar, non habeo. Quòd enim tu meum consilium laudas, &

memorandum dicis, malle quòd dixerim me cum Pompeio vinci, quàm cum istis vincere: ego verò malo: sed cum illo Pompeio qui tum erat, aut qui mihi esse videbatur. Cum hoc verò, qui ante fugit quàm scit, aut quem fugiat, aut quò, qui nostra tradidit, qui patriam reliquit, Italiam deseruit; si malui, contigit, victus sum. Quod supereſt, nec ista videre possum, quæ nunquam timui nè viderem; nec mehercule istum, propter quem mihi non modò meis, sed memetipso carendum est. Ad Philotimum scripsi de viatico, sive à Moneta (nemo enim solvit) sive ab Oppiis tuis contubernalibus. Cætera appositа tibi mandabo. Vale.

Cn. Pomp. Proconſ. M. T. C. Imp. S. ad Attic. 8. 14.

TUas literas libenter legi. Recognovi enim tuam pristinam virtutem etiam in salute communi. Consules ad eum exercitum, quem in Apulia habui, venerunt. Magnopere te hortor, pro tuo singulari perpetuóque studio in Rempub. ut te ad nos conferas, ut communi consilio Reipub. afflictæ opem atque auxilium feramus. Censeo viâ Appiâ iter facias, & celeriter Brundusium venias. Cura ut valeas.

Cn. Comp. Proconſ. L. Dom. S. ad Attic. 8. 18.

MIror te ad me nihil scribere, & potiùs ab aliis quàm à te de Republica certiorem me fieri. Nos disjectâ manu pares adversariis esse non possumus: contractis nostris copiis, spero nos & Reipublicæ & communi saluti prodesse. Quamobrem cùm constituisses, ut Vibullius mihi scripserat, ad 5. Id. Febr. Corfinio proficisci cum exercitu, & ad me venire, miror quid causæ fuerit, quare consilium mutaris

tàris. Nam illa causa, quam mihi Vibullius scribit, levis est, te propterea moratum esse, quòd audieris Cæsarem Firmo progressum in castrum Truentinum venisse. Quanto enim magis appropinquare adversarius cœperat, eò tibi celeriùs agendum erat, ut te mecum conjungeres priùs, quàm Cæsar, aut tuum iter impedire, aut me abs te excludere posset. Quamobrem etiam re rogo & hortor, id quod non destiti superioribus literis à te petere, ut primo quoque die Luceriam advenires, antequam copiæ, quas instituit Cæsar contrahere, in unum locum coactæ, nos à nobis distrahunt; sed, si erunt qui te impediant, ut illas suas servent; æquum est me à te impetrare, ut cohortes, quæ ex Piceno & Camerino venerunt, quæ fortunas suas reliquerunt, ad me missum facias. Vale.

Cn. Pomp. L. Dom. S. ad Attic. lib. 8. Epist. 20.

LIteræ mihi à te redditæ sunt ad 14. Calend. Mart. in quibus scribis, Cæsarem apud Corfinium castra posuisse. Quod putavi, & prænonui, fit, ut nec in præsentia committere tecum prælium velit, & omnibus copiis conductis, te implicet, nè ad me iter expeditum tibi sit, atque istas copias conjungere optimorum civium possis cum his legionibus, de quarum voluntate dubitamus: quò magis etiam tuis literis sum commotus: neque enim eorum militum, quos mecum habeo, voluntati satis confido, ut de omnibus fortunis Reipublicæ dimicem: Neque etiam, qui ex delectibus conscripti sunt à Consulibus, convenerunt. Quare da operam, si ullâ ratione etiam nunc efficere potes, ut te explices, & huc quàm primùm venias, antequam omnes copiæ adversariorum conveniant. Neq; enim celeriter ex delectibus huc homines convenire possunt: & si convenirent, quin-

quantum iis committendum sit, quòd inter se non noti sunt, contra veteranas legiones, non te præterit. Vale.

M. T. C. T. P. Acilio S. ad Attic. lib. 8. Epist. 21.

LIppitudinis meæ signum tibi sit librarii manus, & eadem causa brevitatis; etsi nunc quidem quod scriberem nihil erat. Omnis expectatio nostra erat in nuntiis Brundusinis: si nactus hic esset Cneum nostrum, spes dubia pacis: sin ille antè transmisisset, exitiosi belli metus. Sed videsne in quem hominem inciderit Respublica? quàm acutum? quàm vigilantem? quàm paratum? si mehercule neminem occiderit, nec cuiquam quicquam ademerit, ab iis qui eum maximè timuerant, maximè diligetur. Multùm mecum municipales homines loquuntur, multùm rusticani; nihil prorsus aliud curant, nisi agros, nisi villulas, nisi numulos suos. Et vide quàm conversa res est; illum, cui antea confidebant, metuunt; hunc amant, quem timebant. Id quantis nostris peccatis vitiisque evenerit, non possum sine molestia cogitare. Quæ autem impendere putâram, scripseram ad te, & jam tuas literas expectabam. Vale.

C. Cæsar M. T. C. S. ad Attic. 9. Epist. 5.

CUm Furnium nostrum tantùm vidissem, neque alloqui, neque audire me commodè potuisset properantem, atque essem in itinere, præmissis jam legionibus; præterire tamen non potui, quin & scriberem ad te, & illum mitterem, gratiásque agerem. Etsi hoc officium & feci sæpe, & sæpius mihi facturus videor: ita de me mereris. Inprimis à te peto, quoniam confido me celeriter ad urbem venturum, ut ibi te videam, ut

tuo

uo conſilio, gratiâ, dignitate, ope omnium rerum uti ſſim. Ad propoſitum revertar; feſtinationi meæ bre-itatique literarum ignoſces. Reliqua ex Furnio cog-oſces. Vale.

C. Cæſar C. Oppio & L. Cornelio Balbo S. ad Atticum 9. 8.

GAudeo mehercule vos ſignificare literis quàm val-de probetis ea quæ apud Corſinium ſunt ge-a. Conſilio veſtro utar libenter, & hoc libentiùs, uòd meâ ſponte facere conſtitueram, ut quàm leniſſi-um me præberem; & Pompeium, darem operam, ut econciliarem. Tentemus hoc modo, ſi poſſumus om-ium voluntates recuperare, & diuturnâ victoriâ uti; uoniam reliqui crudelitate odium effugere non po-uerunt, neque victoriam diutiùs tenere, præter u-um L. Sullam, quem imitaturus non ſum. Hæc nova it ratio vincendi, ut miſericordiâ & liberalitate nos nuniamus. Id quemadmodum fieri poſſit, nonnulla ihi in mentem veniunt, & multa reperiri poſſunt. De is rebus rogo vos, ut cogitationem ſuſcipiatis. Cne-um Magium, Pompeii præfectum deprehendi; ſcilicet neo inſtituto uſus ſum, & eum ſtatim miſſum feci. am duo præfecti fabrûm Pompeii in meam poteſta-em venerunt, & à me miſſi ſunt. Si volent grati eſſe, de-ebunt Pompeium hortari, ut malit mihi eſſe amicus, uàm iis, qui & illi & mihi ſemper fuerunt inimiciſſi-ni; quorum artificiis effectum eſt, ut Reſpublica in unc ſtatum perveniret. Valete.

M. T. C. Cæſari S. ad Attic. 9. Epiſt. 13.

UT legi tuas literas quas ab Furnio noſtro acceperam, quibus mecum agebas, ut ad ur-

bem

bem esſem, te velle uti consilio & dignitate meâ minùs sum admiratus. De gratia & de ope quid significarem, mecum ipse quærebam: spe tamen deducebar ad eam cogitationem, ut te pro tua admirabili ac singulari sapientia, de otio, de pace, de concordia civium agi velle arbitrarer; & ad eam rationem existimabas satis aptam esse & naturam & personam meam. Quòd si ità est, & siqua de Pompeio nostro tuendo, & tibi ac reipublicæ reconciliando, cura te attingit; magis idoneum quàm ego sum, ad eam causam profectò reperies neminem: qui & illi semper, & senatui, quamprimùm potui, pacis autor fui: nec sumptis armis, belli ullam partem attigi: judicavíque te eo bello violari, contra cujus honorem, populi Romani beneficio concessum, inimici atque invidi niterentur. Sed ut eo tempore non modò ipse autor dignitatis tuæ fui, verùm etiam cæteris autor ad te juvandum; sic me nunc Pompeii dignitas vehementer movet: aliquot enim sunt anni, cùm vos duos delegi, quos præcipuè colerem, quibus esſem, sicut sum, amicissimus. Quamobrem à te peto, vel potiùs precibus omnibus oro & obtestor, ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic quoque cogitationi, ut tuo beneficio bonus vir, gratus, pius denique esſe in maximi beneficii memoria possim. Quæ si tantùm ad me ipsum pertinerent, sperarem me à te tamen impetraturum: sed ut arbitror, & ad tuam fidem, & ad Rempublicam pertinet, me & ad utriusque vestrûm, & ad civium concordiam, per te, quàm accommodatissimum conservari. Ego, cùm antea tibi de Lentulo gratias egissem, cùm ei saluti, qui mihi fuerat, fuisses; tamen ejus lectis literis, quas ad me gratissimo animo de tua liberalitate beneficióque misit, eandem salutem à te accepisse putavi, quam ille: in quem si me intel-

lig-

ligis eſſe gratum, cura, obſecro, ut etiam in Pompeium eſſe poſſum. Vale.

Balbus M. T. Ciceroni Imp. S. D. ad Attic. lib. 9. 16.

CÆſar nobis literas perbreves miſit, quarum exemplum ſubſcripſi: brevitate epiſtolæ ſcire poteris eum valde eſſe diſtentum, qui tanta de re tam breviter ſcripſerit. Si quid præterea novi fuerit, ſtatim tibi ſcribam. Cæſar, Oppio, Cornelióque S. Ad vii. Id. Mart. Brundufium veni: ad murum caſtrum poſui. Pompeius eſt Brundufii: miſit ad me Cneum Magium de pace: quæ viſa ſunt, reſpondi. Hoc vos ſtatim ſcire volui. Cùm in ſpem venero de compoſitione aliquid me cor ficere, ſtatim vos certiores faciam. Valete. Quomodo me nunc putas (mi Cicero) torqueri, poſtquam rurſus in ſpem pacis veni, ne qua res compoſitionem eorum impediat? Namque quod abſens facere non poſſum, opto: quòd ſi unà eſſem, aliquid fortaſſe proficere poſſem. Nunc expectatione crucior. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 10. 2.

EGo cùm accepiſſem tuas literas Nonis April. quas Cephalio attulerat, eſſémque Minturnis poſtridie manſurus, & inde protinus; ſuſtinui me in Arcano fratris, ut, dum aliquid certus afferretur, occultiore in loco eſſemus; agerentúrque nihilominus, quæ ſine nobis agi poſſunt, MNEMONEUTICA. Jam adeſt, & animus ardet; nec eſt quicquam, quò & quà; ſed hæc noſtra erit cura & peritorum. Tu tamen quoad poteris, ut adhuc feciſti, nos conciliis juvabis. Res ſunt inexplicabiles: fortunæ ſunt commttenda omnia: ſine ſpe conamur ullà; melius ſi quid acciderit,

rit, mirabimur. Dionysium nolim ad me profectum de quo ad me Tullia mea scripsit: sed & tempus alienum est, & homini non amico nostra incommoda, tanta præsertim, spectaculo esse nollem: cui te meo nomine inimicum esse nolo. Vale.

Cæsar Imp. M. T. C. Imp. S. ad Attic. 10. 8.

ETsi te nihil temere, nihil imprudenter facturum judicâram: tamen permotus hominum famâ, scribendum ad te existimavi, & pro nostra benevolentia petendum; nè quò progredereris, inclinatâ jam re, quâ integrâ etiam progrediendum tibi non existimâsses. Namque & amicitiæ graviorem injuriam feceris, & tibi minùs commodè consulueris, si non fortunæ obsequutus videbere. Omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur: nec causam secutus videris, (eadem enim tum fuit, cùm ab eorum consiliis abesse judicâsti) sed meum aliquod factum condemnâsse; quo mihi gravius abs te nihil accidere potest: quod nè facias, pro jure nostræ amicitiæ à te peto. Postremò, quid viro bono & quieto, & bono civi magis convenit quàm abesse à civilibus controversiis? quod nonnulli cùm probarent, periculi causâ sequi non potuerunt. Tu, explorato & vitæ meæ testimonio, & amicitiæ judicio, neque tutius, neque honestius reperies quicquam, quàm ab omni contentione abesse. XV. Cal. Maii ex itinere. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 11. *Epist.* 18.

DE illius ab Alexandria discessu, nihil adhuc rumoris; contráque opinio, valde esse impeditum. Itaque nec mitto (ut constitueram) Ciceronem: & te rogo, ut me hinc expedias; quodvis enim supplicium

cium levius eſt hac permanſione. Hac de re & ad Antonium ſcripſi, & ad Balbum, & ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum eſt, ſive claſſibus utetur, hic eſſe me minimè convenit: quorum fortaſſe utrumque erit, alterum certè. Intellexi omnino ex Oppii ſermone, quem tu mihi ſcripſiſti, quæ iſtorum via eſſet; ſed ut eam flectas, te rogo. Nihil omnino jam expecto niſi miſerum. Sed hoc perditius, in quo nunc ſum, fieri nihil poteſt. Quare cum Antonio loquare velim, & cum iſtis, & rem ut poteris expedias, & mihi quamprimum de omnibus rebus reſcribas. Vale. 12. Calend. Quint.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 11. 19.

Cum tuis dare poſſem literas, non prætermiſi, etſi quod ſcriberem non habebam. Tu ad nos & rariùs ſcribis quàm ſolebas, & breviùs. Credo quia nihil habes, quod me putes libenter legere aut audire poſſe. Veruntamen velim, ſi quid erit, qualecunque erit, ſcribas. Eſt autem unum quod mihi ſit optandum, ſi quid agi de pace poſſit, quod nullà equidem habeo in ſpe. Sed quia tu leviter interdum ſignificas, coges me ſperare quod optandum vix eſt. Philotimus dicitur ſecedere Idibus Sextil. Nihil habeo de eo amplius. Tu velim ad ea mihi reſcribas, quæ ad te antea ſcripſi. Mihi tantum temporis ſatis eſt, dum, ut in peſſimis rebus, aliquid caveam, qui nihil unquam cavi. Vale. 11. Calend. Sextil.

M. Antonius Conſ. M. T. Ciceroni S. ad Attic. 14. 10.

Occupationibus eſt factum meis, & ſubitâ tuâ profectione, nè tecum coràm de hac re agerem: quam

quam ob causam vereor, ne absentia mea levior sit apud te. Quòd si bonitas tua responderit judicio meo, quod semper habui de te, gaudebo. A Cæsare petii, ut Sextum Clodium restitueret: impetravi. Erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio ejus, si tu concessisses: quò magis laboro, ut tua voluntate id per me facere nunc liceat. Quòd si duriorem te ejus miseræ & afflictæ fortunæ præbes, non contendam ego adversus te: quanquam videor debere tueri commentarium Cæsaris. Sed mehercule si humaniter, & sapienter, & amabiliter in me cogitare vis, facilem te profectò præbebis; & voles P. Clodium in optima spe puerum repositum existimare, non te insectatum esse, cùm potueris, amicos paternos. Patere, obsecro te, pro Republica videri gessisse simultatem cum patre ejus: non contempseris hanc familiam. Honestiùs enim & libentiùs deponimus inimicitias Reipublicæ nomine susceptas, quàm contumaciæ. Me deinde sine ad hanc opinionem jam nunc dirigere puerum, & tenero animo ejus persuadere, non esse tradendas posteris inimicitias. Quanquam tuam fortunam (Cicero) ab omni periculo abesse certum habeo; tamen arbitror malle te quietam senectutem, & honorificam potiùs agere, quàm solicitam. Postremò, meo jure te hoc beneficium rogo, nihil enim non tuâ causa feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum: ut intelligas, quanti apud me autoritas tua sit, atque eò te placabiliorem præbeas. Vale.

M. T. C. Planc. Præt. Desi. ad Attic. 16. 16.

IGnosce mihi, quòd cùm antea accuratissimè de Bithrotiis ad te scripserim, eâdem de re sæpius scribam. Non mehercule, mi Plance, facio, quòd parùm confidam aut liberalitati tuæ, aut nostræ amicitiæ; sed cùm tanta

tanta res agatur Attici nostri, nunc verò etiam existimatio, ut id quod probavit Cæsar, nobis testibus & obsignatoribus, qui & decretis & responsis Cæsaris interfueramus, videatur obtinere potuisse: præsertim cùm tota potestas ejus rei tua sit, ut ea, quæ Consules decreverunt secundum Cæsaris decreta & responsa, non dicam comprobes, sed studiosè libentérque comprobes. Id mihi sic erit gratum, ut nulla res gratior esse possit. Etsi jam sperabam, cùm has literas accepisses, fore, ut ea quæ superioribus literis à te petiissemus, impetrata essent: tamen non faciam finem rogandi, quoad nobis nunciatum erit, te id feciisse, quod magna cum spe expectamus. Deinde enim confido fore, ut alio genere literarum utamur, tibique pro tuo summo beneficio gratias agamus: quod si acciderit, velim sic existimes, non tibi tam Atticum, cujus permagna res agitur, quàm me, qui non minùs laboro quàm ille, obligatum fore. Vale.

M. T. C. Capitoni S. ad Atticum. 16. 17.

NOn dubito quin mirêre, atque etiam stomachêre, quòd tecum de eadem re agam sæpius. Hominis familiarissimi, & mihi omnibus rebus conjunctissimi permagna res agitur, Attici. Cognovi ego tua studia in amicos, etiam in te amicorum: multùm potes nos apud Plancum juvare. Novi humanitatem tuam; scio quàm sis amicis jucundus: nemo nos in hac causa plus juvare potest, quàm tu: & res ista est firma, ut debet esse, quam Consules de Concilii sententia decreverunt, cùm & lege & senatusconsulto cognoscerent: tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate; quem quidem arbitramur, cùm officii tui & Reipublicæ causâ decretum Consulum comprobatum, tum libenter nostrâ causâ esse facturum.

Adjuvabis igitur, mi Capito; quod ut facias, vehementer etiam atque etiam rogo. Vale.

Finis Libri Secundi.

LIBER TERTIUS.

Servius Sulpitius M. T. C. S. Fam. lib. 4. Epist. 5.

POsteaquam mihi renunciatum est de obitu Tulliæ filiæ tuæ, sanè quàm, pro eo ac debui, graviter molestéque tuli, communémque eam calamitatem existimavi: qui si istic affuissem, neque tibi defuissem, corámque dolorem tibi declarássem meum. Etsi genus hoc consolationis miserum atque acerbum est; propterea quia per quos id fieri debet, propinquos ac familiares, ipsi pari molestiâ afficiuntur, neque sine lachrymis multis id conari queunt, ut magis ipsi videantur aliorum consolatione indigere, quàm aliis posse suum officium præstare; tamen quæ in præsentia mihi in mentem venerunt, decrevi brevi ad te perscribere; non quòd ea te fugere existimem; sed quòd forsitan, dolore impeditus, minùs ea perspicias. Quid est, quòd tantopere te commoveat dolor tuus intestinus? Cogita, quemadmodum adhuc fortuna nobiscum egerit, ea nobis erepta esse, quæ hominibus non minùs quàm liberi, chara esse debent; patriam, honestatem, dignitatem, honores omnes. Hoc uno incommodo addito, quid ad dolorem adjungi potuit? aut qui non in illis rebus exercitatus animus callere jam debet, atque omnia minoris æstimare? An illius vicem (credo) doles, quoties in eam cogitationem necesse est ut tu veneris,

neris, & nos sæpe incidimus, hisce temporibus non pessimè cum iis esse actum, quibus sine dolore licitum est mortem cum vita commutare? quid autem fuit, quod illam hoc tempore ad vivendum magnopere invitare posset? quæ res? quæ spes? quod animi solatium? Ut cum aliquo adolescente primario conjuncta ætatem ageret? Licitum est tibi (credo) pro tua dignitate, ex hac juventute generum deligere, cujus fidei liberos tuos te tutò committere putares. An ut ea liberos ex sese pareret, quos cùm florentes viderit, lætaretur? qui rem à parente traditam per se tenere possent; honores ordinatim in Republica petituri essent; in amicorum negotiis liberalitate suâ uterentur? Quid horum fuit, quod non priùs, quàm datum est, ademptum sit? At verò, malum est liberos amittere. Malum; nisi hoc pejus sit, hæc sufferre & perpeti. Quæ res mihi non mediocrem consolationem attulit, volo tibi commemorare, si fortè eadem res tibi minuere dolorem posset. Ex Asia rediens, cùm ab Ægina Megaram versùs navigarem, cœpi regiones circumcirca prospicere. Post me erat Ægina, ante Megara, dextrâ Piræeus, sinistrâ Corinthus; quæ oppida quodam tempore florentissima fuerunt, nunc prostrata & diruta ante oculos jacent. Cœpi egomet mecum sic cogitare, Hem, nos homunculi indignamur, si quis nostrûm interiit, aut occisus est, quorum vita brevior esse debet! cùm uno loco tot oppidorum cadavera projecta jacent? Visne tu te (Servi) cohibere, & meminisse hominem te esse natum? Crede mihi, cogitatione eâ non mediocriter sum confirmatus. Hoc idem, si tibi videtur, fac ante oculos tibi proponas. Modò uno tempore tot viri clarissimi interierunt, de Imperio præterea tanta diminutio facta est, omnes provinciæ conquassatæ sunt, in unius mulierculæ animula si jactura facta sit, tantopere commoveris? quæ si hoc rem-

tempore non suum diem obiisset, paucis pòst annis tamen ei moriendum fuit; quoniam homo nata fuerat. Etiam tu ab hisce rebus animum ac cogitationem tuam avoca, atque ea potiùs reminiscere, quæ digna tuâ personâ sunt: Illam quamdiu ei opus fuerat, vixisse; unà cum Republica fuisse; te patrem suum, Prætorem, Consulem, Augurem vidisse; adolescentibus primariis nuptam fuisse; omnibus bonis propè perfunctam esse; cùm Respublica occiderit, vitâ excessisse. Quid est, quod tu aut illa cum fortuna hoc nomine queri possitis? Denique noli te oblivisci Ciceronem esse, & eum qui aliis consueveris præcipere, & dare consilium; nec imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur se tenere medicinæ scientiam, ipsi se curare non possunt: sed potiùs, quæ aliis tutò præcipere soles, ea tute tibi subjice, atque apud animum propone. Nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat, atque molliat. Hoc te expectare tempus, tibi turpe est, ac non ei rei sapientiâ tuâ occurrere. Quòd si quis etiam inferis sensus est, qui illius amor in te fuit, pietásque in omnes suos, hoc certè illa te facere non vult: da hoc illi mortuæ; da cæteris amicis ac familiaribus, qui tuo dolore mœrent: da patriæ; ut, si qua in re opus sit operâ & consilio tuo, uti possit. Denique, quoniam in eam fortunam devenimus, ut etiam huic rei nobis serviendum sit; noli committere, ut quisquam te putet non tam filiam quàm Reipub. tempora, & aliorum victoriam lugere. Plura me ad te de hac re scribere pudet, nè videar prudentiæ tuæ diffidere. Quare, si hoc unum proposuero, finem faciam scribendi. Vidimus aliquoties secundam pulcherrimè te ferre fortunam, magnámque ex ea re te laudem adipisci: fac aliquando intelligamus, adversam quoque te æquè ferre posse; neque id majus

jus quàm debeat, tibi onus videri, nè ex omnibus virtutibus hæc una tibi videatur deesse. Quod ad me attinet, cùm te tranquilliore animo esse cognovero, de iis rebus, quæ hic geruntur, quemadmodúmque se provincia habeat, certiorem faciam.

M. Cicero S. D. Serv. Sulp. Fam. Epist. 4. 5.

EGo vero (Servi) vollem ut scribis, in meo gravissimo casu affuisses. Quantum enim præsens me adjuvare potueris, & consolando, & propè æquè dolendo, facilè ex eo intelligo, quòd literis tuis lectis aliquantulum acquievi. Nam & ea scripsisti, quæ levare luctum possent, & in me consolando non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius tamen tuus omnibus officiis, quæ illi tempori tribui potuerunt, declaravit, & quanti ipse me faceret, & quàm suum talem erga me animum tibi gratum putaret fore: cujus officia jucundiora scilicet sæpe mihi fuerint, nunquam tamen gratiora. Me autem non oratio tua solùm, & societas penè ægritudinis, sed etiam autoritas consolatur. Turpe enim esse existimo, me non ita ferre casum meum, ut tu tali sapientiâ præditus ferendum putas. Sed opprimor interdum, & vix resisto dolori, quòd ea me solatia deficiunt, quæ cæteris, quorum mihi exempla propono, simili in fortuna non defuerunt. Nam & Q. Maximus qui filium consularem, clarum virum, & magnis rebus gestis, amisit; & L. Paulus, qui duos septem diebus; & vester Gallus; & M. Cato, qui summo ingenio, summâ virtute filium perdidit; iis temporibus fuerunt, ut eos tum ipsorum dignitas consolaretur ea, quam ex Repub. consequebantur: mihi autem, amissis ornamentis iis, quæ ipse commemoras, quæque

eram maximis laboribus adeptus, unum manebat illud solatium, quod ereptum est. Non amicorum negotiis, non Reipub. procuratione impediebantur cogitationes meæ: nihil in foro agere licebat: aspicere curiam non poteram: existimabam, id quod erat, omnes me & industriæ meæ fructus & fortunæ perdidisse. Sed cùm cogitarem, hæc mihi tecum & cum quibusdam esse communia, & cùm frangerem jam ipse me, cogerémque illa ferre toleranter, habebam quò confugerem, ubi conquiescerem, cujus in sermone & suavitate omnes curas, doloréque deponerem. Nunc autem hoc tam gravi vulnere, etiam illa, quæ consenuisse videbantur, recrudescunt. Non enim, ut tum me à Republica mœstum domus excipiebat, quæ levaret; sic nunc domo mœrens ad Rempublicam confugere possum, ut in ejus bonis acquiescam. Itaque & domo absum, & foro; quòd nec eum dolorem, quem è Republica capio, domus jam consolari potest; nec domesticum, Re pub. Quò magis te expecto, téque videre quamprimum cupio. Major mihi levatio afferri nulla potest, quàm conjunctio consuetudinis sermonúmque nostrorum: quanquam sperabam tuum adventum (sic enim audiebam) appropinquare. Ego autem cùm multis de causis te exopto quamprimùm videre, tum etiam ut antè commentemur inter nos quâ ratione nobis traducendum sit hoc tempus, quod est totum ad unius voluntatem accommodandum, & prudentis & liberalis, & (ut perspexisse mihi videor) nec à me alieni, & tibi amicissimi. Quod cùm ita sit, magnæ tamen est deliberationis, quæ ratio sit ineunda nobis, non agendi aliquid, sed illius concessu & beneficio quiescendi. Vale.

M. T. C.

M. T. C. S. D. L. Lucceio Q. Fil. Fam. lib. 5. Epist. 12.

COram me tecum eadem hæc agere sæpè conantem deterruit pudor quidam penè subrusticus, quæ nunc expromam absens audaciùs. Epistola enim non erubescit. Ardeo cupiditate incredibili, neque (ut ego arbitror) reprehendendâ, nomen ut nostrum scriptis illustretur, & celebretur, tuis: quod etsi mihi sæpe ostendis te esse facturum, tamen ignoscas velim huic festinationi meæ. Genus enim scriptorum tuorum etsi erat semper à me vehementer expectatum, tamen vicit opinionem meam, méque ità vel cepit, vel incendit, ut cuperem quàm celerrimè res nostras monumentis commendari tuis. Non enim me solùm commemoratio posteritatis ad spem quandam immortalitatis rapit, sed etiam illa cupiditas; ut vel autoritate testimonii tui, vel indicio benevolentiæ, vel suavitata ingenii, vivi perfruamur. Neque tamen, hæc cùm scribebam, eram nescius, quantis oneribus premerere susceptarum rerum, & jam institutarum: sed quia videbam Italici belli, & civilis historiam jam penè à te esse perfectam (dixeras autem mihi, te reliquas res ordiri) deesse mihi nolui, quin te admonerem, ut cogitares, conjuncténe malles cum cæteris rebus nostra contexere: an, ut multi Græci fecerunt, Calisthenes Troicum bellum, Timæus Pyrrhi, Polybius Numantinum (qui omnes à perpetuis suis historiis ea quæ dixi bella separaverunt) tu quoque ità civilem conjurationem ab hostilibus externisque bellis sejungeres. Equidem ad nostram laudem non multùm video interesse: sed ad properationem meam quiddam

interest, non te expectare, dum ad locum venias, at statim causam illam totam, & tempus, arripere. Et simul si uno in argumento, unâque in persona mens tua tota versabitur, cerno jam animo, quantò omnia uberiora atque ornatiora futura sint. Neque tamen ignoro, quàm impudenter faciam, qui primùm tibi tantum oneris imponam (potest enim mihi denegare occupatio tua) deinde etiam, ut ornes me, postulem. Quid, si illa tibi non tantopere videntur ornanda? Sed tamen, qui semel verecundiæ fines transierit, eum bene & gnaviter oportet esse impudentem. Itaque te planè etiam atque etiam rogo, ut & ornes ea vehementiùs etiam quàm fortasse sentis, & in eo leges historiæ negligas; gratiámque illam, de qua suavissimè quodam in procœmio scripsisti, à quâ te affici non magis potuisse demonstras, quàm Herculem Xenophontium illum à voluptate; ea si me tibi vehementiùs commendabit, nè aspernêre: amorique nostro pluscu-lum etiam, quàm concedit veritas, largiare. Quòd si te adducemus, ut hoc suscipias; erit (ut mihi persuadeo) materies digna facultate, & copiâ tuâ. A Principio enim conjurationis usque ad reditum nostrum, videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse: In quo, & illâ poteris uti civilium commutationum scientiâ, vel in explicandis causis rerum novarum, vel in remediis incommodorum: eum & reprehendes ea, quæ vituperanda duces; & quæ placebunt, exponendis rationibus comprobabis: &, si liberiùs, ut consuevisti, agendum putabis, multorum in nos perfidiam, insidias, proditionem notabis. Multam etiam casus nostri tibi varietatem in scribendo suppeditabunt; plenam cujusdam voluptatis, quæ vehementer animos

mos hominum in legendo scripto retinere possit. Nihil est enim aptius ad delectationem Lectoris, quàm temporum varietates, fortunæque vicissitudines: quæ etsi nobis optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt jucundæ. Habet enim præteriti doloris secura recordatio delectationem; cæteris verò, nullâ perfunctis propriâ molestiâ, casus alienos sine ullo dolore intuentibus, etiam ipsa misericordia est jucunda. Quem enim nostrûm ille moriens apud Mantineam Epamidondas, non cum quadam miseratione delectat? qui tum denique sibi avelli jubet spiculum, posteaquam ei percontanti dictum est: Clypeum esse salvum: ut etiam in vulneris dolore, æquo animo cum laude moreretur. Cujus studium in legendo non erectum Themistoclis fugâ, reditúque retinetur? Etenim ordo ipse annalium mediocriter nos retinet, quasi enumeratione fastorum. At viri sæpè excellentis ancipites variíque casus habent admirationem, expectationem, lætitiam, Molestiam, spem, timorem: si verò exitu notabili concludantur, expletur animus jucundissimæ lectionis voluptate. Quid mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, ut à continentibus tuis scriptis, in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi fabulam rerum, eventorúmque nostrorum? Habet enim varios actus multásque actiones & conciliorum & temporum. Ac non vereor nè assentatiunculâ quâdam aucupari tuam gratiam videar, cum hoc demonstrem, me, à te potissimùm ornari celebrarique velle. Neque enim tu is es, qui, quis sis, nescias; & qui non eos magis, qui te non admirentur, invidos, quàm eos qui laudent assentatores arbitrere. Neque autem ego sum ita demens, ut me sempiternæ gloriæ

per

per eum commendari velim, qui non ipse quoque in me commendando propriam ingenii gloriam consequatur. Neque enim Alexander ille, gratia causâ, ab Apelle potissimum pingi, & à Lysippo fingi volebat; sed quòd illorum artem, cùm ipsis, tum etiam sibi, gloriæ fore putabat. Atque illi artifices, corporis simulacra ignotis nota faciebant; quæ vel si nulla sint, nihilo sunt tamen obscuriores clari viri. Nec minùs enim est Spartiates Agesilaus ille perhibendus qui neque pictam, neque fictam imaginem suam passus est esse, quàm qui in eo genere laborârunt: unus enim Xenophontis libellus in eo rege laudando facile omnes imagines hominum statuásque superavit. Atque hoc præstantius mihi fuerit, & ad lætitiam animi & ad memoriæ dignitatem, si in tua scripta pervenero quàm si in cæterorum. Quòd non ingenium mihi superfluum suppeditatum fuerit tuum, sicut Timoleonti à Timæo, aut ab Herodoto Themistocli; sed etiam auctoritas clarissimi & spectatissimi viri, & in Reipub. maximis gravissimisque causis cogniti atque imprimis probati: ut mihi non solùm præconium, quod, cùm in Sigæum venisset, Alexander ab Homero Achilli tributum esse dixit; sed etiam grave testimonium impertitum clari hominis, magnique videatur. Placet enim Hector ille mihi Nevianus, qui non tantùm laudari se lætatur, sed addit etiam à laudato viro. Quod si à te non impetro, hoc est, si qua te res impedierit (neque enim fas esse arbitror, quicquam me rogantem abs te non impetrare) cogar fortasse facere nisi quod nonnulli sæpe reprehendunt: scribam ipse de me rum multorum tamen exemplo, & clarorum virorum. Sed etiliùs quod te non fugit, hæc sunt in hoc genere vitia: & mihi verecundiùs ipsi de sese scribant necesse est, si quid est laudandum; & prætereant, si quid forte reprehendendum est. Accedit etiam ut minor sit fides, minore audio,

auctoritas; multi denique reprehendant, & dicant, erecundiores esse præcones ludorum gymnicorum; qui cùm cæteris coronas imposuerint victoribus, eorumque nomina magnâ voce pronunciaverint, cùm ipsi ante ludorum missionem coronâ donentur, alium præconem adhibeant, nè suâ voce ipsi se victores esse prædicent. Hæc nos vitare cupimus; &, si recipis causam nostram, vitabimus: idque ut facias, rogamus. Ac nè fortè mirere, cur, cùm mihi sæpe ostenderis te accuratissimè nostrorum temporum consilia atque eventus multeris mandaturum, à te id nunc tantopere & tam multis verbis petamus; illa nos cupiditas incendit, de qua initio scripsi, est nationis: quòd alacres animo simus, ut & cæteri viventibus nobis, ex libris tuis nos cognoscant, & nosmet ipsi vivi gloriolâ nostrâ superfruamur. His de rebus quid acturus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim suscipis eo causam, conficiam commentarios rerum omnium; sin autem differs me in tempus aliud, coràm tecum loquar. Tu interea non cessabis; & ea quæ habes instituta, perpolies, nósque diliges. Vale.

M. T. C. T. P. Attico S. ad Attic. 8. 3.

MAximis & miserrimis rebus perturbatus, cùm coràm tecum mihi potestas deliberandi non esset, uti tamen tuo consilio volui. Deliberatio autem omnis hæc est, si Pompeius Italiâ cedat (quod eum factorum esse suspicor) quid mihi agendum putes: &, quò facilius consilium dare possis, quid in utramque partem mihi in mentem veniat, explicabo brevi. Cùm merita Pompeii summa erga salutem meam, familiaritâsque quæ mihi cum eo est, tum ipsa Reipub. causa, me adducit, ut mihi vel consilium meum cum illius consilio, vel fortuna, conjungenda esse videatur. Accedit illud

illud, si maneo, & illum comitatum optimorum & clarissimorum civium desero, cadendum est in unius potestatem, qui etsi multis rebus significat se nobis esse amicum, & ut esset, à me est (tute scis) propter suspicionem hujus impendentis tempestatis, multò antè provisum: tamen utrumque considerandum est, & quanta ei fides sit habenda; & si maximè exploratum sit, eum nobis amicum fore, sitne viri fortis & boni civis, esse in ea urbe, in qua, cùm summis honoribus imperiisque usus sit, res maximas gesserit, sacerdotio sit amplissimo præditus, non futurus sit sui juris, subeundúmque periculum sit cum aliquo fortè dedecore, si quando Pompeius Rempub. recuperaverit. In hac parte hæc sunt: vide nunc, quæ sint in altera. Nihil actum est à Pompeio nostro sapienter, nihil fortiter, addo etiam nihil nisi contra consilium, authoritatémque meam. Omitto illa vetera; quòd istum in Rempub. ille aluit, auxit, armavit; ille legibus per vim, & contra auspicia ferendis autor; ille Galliæ ulterioris adjunctor; ille gener; ille in adoptando, P. Clodio augur; ille restituendi mei, quàm retinendi studiosior; ille provinciæ propagator; ille absentis in omnibus adjutor. Idem etiam tertio consulatu, postquam esse defensor Reipub. cœpit, contendit, ut decem Tr. Pl. ferrent, ut absentis ratio haberetur: quod idem ipse sanxit lege quâdam suâ, Marcóque Marcello Consuli finienti provincias Gallicas Calend. Martii restitit. Sed, ut hæc omittam; quid fœdius, quid perturbatius hoc ab urbe discessu, sive potiùs turpissimâ fuga? quæ conditio non accipienda fuit potiùs, quàm relinquenda patria? Malæ conditiones erant, fateor: sed nunquid hoc pejus? At recuperabit Rempublicam. Quando? aut quid ad eam spem est parati? Non

ager

ager Picenus amiſſus? non patefactum iter ad urbem? non pecunia omnis, & publica & privata, adverſario tradita? Denique, nulla cauſa, nullæ vires, nulla ſedes, quò concurrant, qui Rempub. defenſam velint: Apulia delecta eſt inaniſſima pars Italiæ, & ab impetu hujus belli remotiſſima; fuga & maritima opportunitas viſa quæri deſperatione. Invitè cepi Capuam? non quòd munus illud defugerim, ſed in ea cauſa, in qua nullus eſſet ordinum, nullus apertus privatorum dolor; bonorum autem eſt aliquis, ſed hebes, ut ſolet, & ut ipſe ſenſiſſem; multitudo, & infimus quiſque propenſus in alteram partem; multi mutationis rerum cupidi. Dixi ipſi, me nihil ſuſcepturum ſine præſidio, & ſine pecuniis. Itaque habui nihil omnino negotii, quòd ab initio vidi, nihil quæri præter fugam. Eum ſi nunc ſequar, quonam? cum illo? non: ad quem cùm eſſem profecturus, cognovi in his locis eſſe Cæſarem, ut tutò Luceriam advenire non poſſem. Infero mari nobis, incerto curſu, hyeme maximâ navigandum eſt. Age jam, cum fratre, an ſine? cum filio, an quo modo? In utraque enim re ſumma difficultas erit, ſummus animi dolor. Qui autem impetus illius erit in nos abſentes, fortunáſque noſtras? Acrior, quàm in cæterorum, quòd putabit fortaſſe in nobis violandis aliquid ſe habere populare. Agè jam, has compedes, faſces (inquam) hos laureatos efferre ex Italia, quàm moleſtum eſt? Qui autem locus erit nobis tutus, ut jam placatis utamur fluctibus, antequam ad illum venerimus? Quà autem, aut quò, nihil ſcimus. At ſi reſtitero, & fuerit nobis in hac parte locus; idem fecero, quod in Cinnæ dominatione Philippus, quod L. Flaccus, quod Quintus Marius, quoquo modo ea res hunc quidem cecidit, qui tamen

tamen ita dicere solebat, se id fore videre, quod factum est; sed hoc malle, quàm armatum ad patriæ mœnia accedere. Aliter Thrasybulus, & fortasse melius. Sed est certa quædam illa Mutii ratio, atque sententia; est illa etiam Philippi: &, cùm sit necesse, servire tempori, & non amittere tempus, cùm sit datum. Sed in hoc ipso habent tamen iidem fasces molestiam. Sit enim nobis amicus, quod incertum est: sed sit, deferet triumphum: Non acciperéne periculosum sit, an accipere non invidiosum ad bonos? O rem (inquis) difficilem, & inexplicabilem! Atqui explicanda est. Quî enim fieri potest? At nè me existimes ad monendum esse propensiorem, quòd plura in ea parte verba fecerim: potest fieri, quod sit in multis quæstionibus, ut res verbosior hæc fuerit, illa verior. Quamobrem, ut maxima de te æquo animo deliberanti, ità mihi des consilium velim. Navis & in Cajeta est parata nobis, & Brundusii. Sed ecce nuntii, scribente me hæc ipsa nocte in Galeno; ecce literæ, Cæsarem ad Corfinium: Domitium Corfinii cum firmo exercitu, & pugnare cupiente. Non puto etiam hoc Cneum nostrum commissurum, ut Domitium relinquat, etsi Brundusium Scipionem cum cohortibus duabus præmiserat; legionem à Fausto conscriptam, in Siciliam sibi placere à Consule duci, scripserat ad Consules. Sed turpe Domitium erit deserere, implorantem ejus auxilium. Est quædam spes, mihi quidem non magna, sed in his locis firma, Afranium in Pyrenæo cum Trebonio pugnâsse, pulsum Trebonium, etiam Fabium tuum transisse cum cohortibus; summa autem, Afranium cum magnis copiis adventare. Id si est, in Italia fortasse manebitur. Ego autem, cùm esset incertum iter Cæsaris, quòd vel ad Capuam, vel ad Luceriam iturus putabatur, Leptam ad Pompeium misi, & literas: ipse, nè

nè quò inciderem, reverti Formias. Hæc te ſcire voluí, ſcripſíque ſedatiore animo quàm proximè ſcripſeram, nullum meum judicium interponens, ſed exquirens tuum. Vale.

M. T. C. Dolabellæ Conſ. S. ad Attic. 14. 15.

ETſi contentus eram (mi Dolabella) tuâ gloriâ, ſatíſque ex ea magnam lætitiam voluptatémque capiebam; tamen non poſſum non fateri, cumulari me maximo gaudio, quòd vulgò hominum opinio ſocium me adſcribat tuis laudibus. Neminem conveni (conveni autem quotidie plurimos: ſunt enim permulti optimi viri, qui valetudinis cauſâ in hæc loca veniunt: præterea & municipes frequentes neceſſarii mei) quin omnes, cùm te ſummis laudibus ad cœlum extulerint, mihi continuò maximas gratias agant. Negant enim ſe dubitare, quin tu, meis præceptis & conſiliis obtemperans, præſtantiſſimum te civem, & ſingularem Conſ. præbeas. Quibus ego quanquam ego veriſſimè poſſim reſpondere, te, quæ facias, tuo judicio & tuâ ſponte facere, nec cujuſquam egere conſilio: tamen neque planè aſſentior, nè imminuam tuam laudem, ſi omnis à meis conſiliis profecta videatur: neque valde nego; ſum enim avidior, etiam quàm ſatis eſt, gloriæ. Et tamen non alienum eſt à dignitate tua, quod ipſi Agamemnoni regum Regi fuit honeſtum, habere aliquem in conſiliis capiendis Neſtorem: mihi verò glorioſum, te juvenem Conſ florere laudibus, quaſi alumnum diſciplinæ meæ. L. quidem Cæſar, cùm ad eum ægrotum Neapolim veniſſem, quanquam erat oppreſſus totius corporis doloribus, tamen antequam me planè ſalutavit, O mi Cicero, inquit, gratulor tibi, cùm tantum vales apud Dolabellam, quantum ſi ego apud ſororis

ſororis filium valerem, jam ſalvi eſſe poſſemus. Dolabellæ verò tuo & gratulor, & gratias ago; quem quidem, poſt te Conſulem, ſolum poſſem verè Conſulem dicere. Dein multa de facto, ac de re geſta: tum nihil magnificentius, nihil præclarius actum unquam, nihil Reipublicæ ſalutarius; atque hæc una vox omnium eſt. A te autem peto, ut me hanc quaſi falſam hæreditatem alienæ gloriæ ſinas cernere, méque aliqua ex parte in ſocietatem tuarum laudum venire patiare. Quanquam mi Dolabella (hæc enim jocatus ſum) libentiùs omnes meas, ſi modò ſint aliquæ meæ, laudes, ad te transfuderim, quàm aliquam partem exhauſerim ex tuis. Nam, cùm te ſemper tantùm dilexerim, quantùm tu intelligere potuiſti, tum his tuis factis ſic incenſus ſum, ut nihil unquam in amore fuerit ardentius: nihil eſt enim (mihi crede) virtute formoſius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi (ut ſcis) M. Brutum, propter ejus ſummum ingenium, ſuaviſſimos mores, ſingularem probitatem, atque conſtantiam: tamen Idibus Martiis tantum acceſſit ad amorem, ut mirarer locum fuiſſe augendi in eo, quod mihi jampridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat, qui putaret ad eum amorem, quem erga te habebam, poſſe aliquid accedere? Tantum acceſſit, ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexiſſe. Quare, quid eſt quòd ego te horter ut dignitati & gloriæ ſervias? Proponam tibi claros viros, quod facere ſolent qui hortantur? Neminem habeo clariorem quàm teipſum: te imitere oportet, tecum ipſe certes: nec licet quidem tibi jam, tantis rebus geſtis, non tui ſimilem eſſe. Quod cum ità ſit, hortatio non eſt neceſſaria, gratulatione magis utendum eſt. Contigit enim tibi, quod haud ſcio an nemini, ut ſumma ſeveritas animadverſionis, non modò non invidioſa,

dioſa, ſed etiam popularis eſſet, & cùm bonis omnibus, tum infimo cuique gratiſſima. Hoc ſi tibi fortunâ quâdam contigiſſet, gratularer felicitati tuæ: ſed contigit magnitudine tum animi, tum etiam ingenii, atque conſilii. Legi enim concionem tuam: nihil illâ ſapientius; ità pedetentim tum acceſſus à te ad cauſam factî, tum receſſus, ut res ipſa maturitatem tibi animadvertendi omnium conſenſu daret. Liberâſti igitur & urbem periculo, & civitatem metu. Neque ſolùm ad tempus maximam utilitatem attuliſti, ſed etiam ad exemplum. Quo facto intelligere debes, in te poſitam eſſe Remp. tibique non modò tuendos, ſed etiam ornandos illos viros, à quibus initium libertatis profectum eſt. Sed his de rebus coràm plura propediem, ut ſpero. Tu, quoniam Rempub. noſque conſervas, fac ut diligentiſſimè teipſum, mi Dolabella, cuſtodias. Vale.

M. T. C. Bruto S. ad Brutum Epiſt. 3.

NOſtræ res meliori loco videbantur: ſcripta enim ad te, certò ſcio, quæ geſta ſunt. Quales tibi læpe ſcripſi, Conſules tales extiterunt. Cæſaris verò pueri mirifica indoles virtutis. Utinam tam facilè eum florentem & honoribus & gratiâ regere ac tenere poſſimus, quàm facilè adhuc tenuimus. Eſt omnino illud difficilius; ſed tamen non diffidimus. Perſuaſum eſt enim adoleſcenti, & maximè per me, ejus operâ nos eſſe ſalvos. Et certè, niſi is Antonium ab urbe avertiſſet, periiſſent omnia. Triduo verò aut quatriduo ante hanc rem pulcherrimam, timore quodam perculſa civitas tota ad ſe cum conjugibus & liberis effundebat: eadem recreata ad 12. Calen. Maias te huc venire, quàm ſe ad te ire malebat: quo quidem die magnorum laborum meorum, multarúmque vigiliarum fructum cepi maximum, ſi modò eſt aliquis fructus ex ſolida veráque gloria. Nam tantæ multitudinis, quantam capit urbs noſtra, concurſus eſt ad me factus; ab ea tum uſque in Capitolium deductus, maximo clamore atque plauſu in roſtris collocatus ſum. Nihil eſt in me inane, neque enim eſſe debet. Sed tamen omnium ordinum conſenſus, gratiarum actio, congratulatióque me commovet; propterea quòd, populárem me eſſe in populi ſalute, præclarum eſt. Sed hæc te malo ab aliis audire. Me velim de tuis rebus conſiliiſque facias diligentiſſimè certiorem: Illúdque conſideres, nè tua liberalitas diſſolutior videatur. Sic ſentit Senatus, ſic populus Romanus, nullos unquam hoſtes digniores omni ſupplicio fuiſſe, quàm eos cives, qui hoc bello contra patriam arma ceperunt: quos quidem ego omnibus ſententiis ulciſcor, & perſequor, omnibus bonis approbantibus.

Tu

Tu quid de hac re ſentias, tui judicii eſt; ego ſic ſentio, trium fratrum unam & eandem eſſe cauſam. Conſules duos, bonos quidem, ſed duntaxat bonos, amiſimus. Hircius quidem in ipſa victoria occidit, cùm paucis diebus magno prælio antè viciſſet. Nam Panſa fugerat vulneribus acceptis, quæ ferre non potuit. Reliquias hoſtium Brutus perſequitur, & Cæſar. Hoſtes autem omnes judicati, qui M. Antonii ſectam ſecuti ſunt. Itaque id Senatuſconſultum plerique interpretantur etiam ad tuos, ſive captivos, ſive dedititios, pertinere. Equidem nihil diſſerui durius, cùm nominatim de C. Antonio decernerem, quòd ità ſtatueram, à te cognoſcere cauſam ejus Senatum oportere. 10. Calend. Maias.

M. Brutus M. T. C. S. D. ad Br. Epiſt. 4.

QUantâ ſim lætitiâ affectus, cognitis rebus Bruti noſtri & Conſulum, facilius eſt tibi exiſtimare quàm mihi ſcribere. Cùm alia laudo, & gaudeo accidiſſe, tum quòd Bruti eruptio non ſolùm ipſi ſalutaris fuit, ſed etiam maximo ad victoriam adjumento. Quòd ſcribis, trium Antoniorum unam atque eandem cauſam eſſe; quid ego ſentiam, mei judicii eſſe: ſtatuo nihil, niſi hoc, Senatûs aut populi Romani judicium eſſe de iis civibus qui pugnantes non interierint. At hoc ipſum, inquies, iniquè facis, qui hoſtilis animi in Rempub. homines cives appelles: imò juſtiſſimè; quòd enim nondum Senatus cenſuit, nec populus Romanus juſſit, id arroganter non præjudico, neque revoco ad arbitrium meum. Illud quidem non muto, quod ei, quem me occidere res non coegit, neque crudeliter quidquam eripui, neque diſſolute quidquam remiſi, habuiſque in mea poteſtate, quoad bellum fuit. Multò quidem honeſtius judico, magiſque quod concedere poſſit Reſpub. miſerorum fortunam non inſectari, quàm infinita tribuere potentibus, quæ cupiditatem & arrogantiam incendere poſſint. Qua in re (Cicero, vir optime, ac fortiſſime, mihique meritò, & meo nomine, & Reipub. chariſſime) nimis credere videris ſpei tuæ; ſtatimque, ut quiſque aliquid rectè fecerit, omnia dare ac permittere; quaſi non liceat traduci ad mala conſilia corruptum largitionibus animum. Quæ tua eſt humanitas, æquo animo te moneri patieris, præſertim de communi ſalute: facies tamen quod tibi viſum fuerit: etiam ego, cùm me docueris. Nunc (Cicero) nunc agendum eſt, nè fruſtrà oppreſſum eſſe Antonium gaviſi ſimus, neu ſemper primi cujuſque mali cauſa excidendi, cauſa ſit, cur aliud re-

renaſcatur illo pejus. Nihil jam neque opinantibus aut patientibus nobis adverſi evenire poteſt, in quo non cùm omnium culpa, tum præcipuè tua futura ſit; cujus tantam autoritatem Senatus ac populus Romanus non ſolùm eſſe patitur, ſed etiam cupit, quanta maxima in libera civitate unius eſſe poteſt: quam tu non ſolùm bene ſentiendo, ſed etiam prudenter tueri debes. Prudentia porrò, quæ tibi ſupereſt, nulla abs te deſideratur, niſi modus in tribuendis honoribus. Alia omnia ſic abundè adſunt, ut cum quolibet antiquorum comparari poſſint tuæ virtutes. Unum hoc grato animo liberalíque profectum, cautiorem ac moderatiorem liberalitatem deſiderat. Nihil enim Senatus cuiquam dare debet quod malè cogitantibus exemplo, aut præſidio ſit. Itaque timeo de conſulatu, nè Cæſar tuus altiùs ſe aſcendiſſe putet decretis tuis, quàm indè, ſi Conſul factus ſit, deſcenſurum. Quòd ſi Antonius ab alio relictum regni inſtrumentum, occaſionem regnandi habuit; quonam animo fore putas, ſi quis autore non tyranno interfecto, ſed ipſo Senatu putat ſe imperia quælibet concupiſcere poſſe? Quare tum & facilitatem & providentiam laudabo tuam, cum exploratum habere cœpero, Cæſarem honoribus, quos acceperit, extraordinariis fore contentum. Alienæ igitur, inquies, culpæ me reum facies? prorſus alienæ, ſi providere potuit nè exiſteret: quod utinam inſpectare poſſis timorem de illo meum. His literis ſcriptis, te Conſulem factum audivimus. Tum verò incipiam proponere mihi Rempublicam juſtam, & jam ſuis nitentem viribus, ſi iſtuc videro. Filius valet, & in Macedoniam cum equitatu præmiſſus eſt. Idib. Maias, ex caſtris.

T. & C. Tyroni S. P. D. Eam. 16. 9.

NOs à te, ut scis, discessimus ad quartum Nonas Novemb. Leucadem venimus ad octavum Id. Novemb. Ad septimum, Actium: ubi, propter tempestatem, ad sextum Idus morati sumus. Indè, ad quintum Idus, Corcyram bellissimè navigavimus Corcyræ fuimus usque ad decimum sextum Calend. Decemb. tempestatibus retenti. Ad 15. Calend. Decem. à portu Corcyræorum, ad Cassiopen stadia 120 processimus. Ibi retenti ventis fuimus usque ad nonum Calend. Interea, qui cupidè profecti sunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati solvimus. Indè austro leniss imo, cœlo sereno, nocte illâ & die postero, in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus: eodémque vento postridie (id erat ad septimum Calend. Decemb.) horâ quartâ Brundusium venimus: eodémque tempore simul nobiscum in oppidum introiit Terentia, quæ te facit plurimi. Ad quintum Calend. Decemb. servus Cnei Plancii Brundusii tandem aliquando mihi à te expectatissimas literas reddidit, datas Idibus Novemb. Quæ me molestiâ valde levârunt, utinam omnino liberassent. Sed tamen Asclapo medicus planè confirmat, propediem te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor ut omnem diligentiam adhibeas ad convalescendum. Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi: scio te omnia facturum, ut nobiscum quamprimum sis: sed tamen ità velim, ut nè quid properes. Symphoniam Lysonis velim vitâsses, nè in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluisti obsequi quàm valetudini, reliqua cura. Curio misi, ut medico honos haberetur, & ubi daret quod opus esset: me, quæ jussisset, curaturum. Equum

&

& mulum Brundusii tibi reliqui. Romæ vereor nè ad Calend. Januar. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modicè. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, nè temere naviges. Solent nautæ festinare quæstûs sui causâ. Cautus sis, mi Tyro. Mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio (cautè is solet navigare) si minùs, cum honesto aliquo homine, cujus authoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, téque nobis incolumem præstiteris, omnia à te habebo. Etiam atque etiam, noster Tyro, vale. De medico Curio, Lysoni de te scripsi diligentissimè. Vale, & salve.

Libri Tertii finis.

T. & C. Tyroni S. P. D. Fam. 16. 9.

NOs à te, ut ſcis, diſceſſimus ad quartum Nonas Novemb. Leucadem venimus ad octavum Id. Novemb. Ad ſeptimum, Actium: ubi, propter tempeſtatem, ad ſextum Idus morati ſumus. Indè, ad quintum Idus, Corcyram beliſſimè navigavimus Corcyræ fuimus uſque ad decimum ſextum Calend. Decemb. tempeſtatibus retenti. Ad 15. Calend. Decem. à portu Corcyræorum, ad Caſſiopen ſtadia 120 proceſſimus. Ibi retenti ventis fuimus uſque ad nonum Calend. Interea, qui cupidè profecti ſunt, multi naufragia fecerunt. Nos eo die cœnati ſolvimus. Indè auſtro leniſſimo, cœlo ſereno, nocte illâ & die poſtero, in Italiam ad Hydruntem ludibundi pervenimus: eodémque vento poſtridie (id erat ad ſeptimum Calend. Decemb.) horâ quartâ Brunduſium venimus: eodémque tempore ſimul nobiſcum in oppidum introiit Terentia, quæ te facit plurimi. Ad quintum Calend. Decemb. ſervus Cnei Plancii Brunduſii tandem aliquando mihi à te expectatiſſimas literas reddidit, datas Idibus Novemb. Quæ me moleſtiâ valde levârunt, utinam omnino liberaſſent. Sed tamen Aſclapo medicus planè confirmat, propediem te valentem fore. Nunc quidem ego te hortor ut omnem diligentiam adhibeas ad convaleſcendum. Tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi: ſcio te omnia facturum, ut nobiſcum quamprimum ſis: ſed tamen ità velim, ut nè quid properes. Symphoniam Lyſonis velim vitaſſes, nè in quartam hebdomadam incideres. Sed quando pudori tuo maluiſti obſequi quàm valetudini, reliqua cura. Curio miſi, ut medico honos haberetur, & ubi daret quod opus eſſet, me, quæ juſſiſſet, curaturum. Equum

&

& mulum Brundusii tibi reliqui. Romæ vereor nè ad Calend. Januar. magni tumultus sint. Nos agemus omnia modicè. Reliquum est, ut te hoc rogem, & à te petam, nè temere naviges. Solent nautæ festinare quæstûs sui causâ. Cautus fis, mi Tyro. Mare magnum & difficile tibi restat. Si poteris, cum Mescinio (cautè is solet navigare) si minùs, cum honesto aliquo homine, cujus authoritate navicularius moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris, téque nobis incolumem præstiteris, omnia à te habebo. Etiam atque etiam, noster Tyro, vale. De medico Curio, Lysoni de te scripsi diligentissimè. Vale, & salve.

Libri Tertii finis.

LIBER QUARTUS.

M. T. C. Servio Sulpitio S. P. D. Fam. lib. 13. Epist. 17.

MArcus Curius, qui Patris negotiatur, multis & magnis de causis à me diligitur. Nam & amicitia pervetus mihi cum eo est, ut primùm in forum veni, instituta; & Patris cùm aliquoties antea, tum proximè hoc miserrimo bello, domus ejus tota mihi patuit; quâ, si opus fuisset, tam essem usus quàm meâ. Maximum autem mihi vinculum cum eo est, quasi sanctioris cujusdam necessitudinis, quòd est Attici nostri familiarissimus, eúmque unum præter cæteros observat ac diligit. Quem si tu jam fortè cognovisti, puto me hoc, quod facio, facere seriùs. Eâ enim est humanitate & observantiâ, ut eum tibi jam ipsum per se commendatum putem. Quod tamen si ità est, magnopere à te quæso, ut ad eam voluntatem, si quam in illum ante has meas literas contulisti, quàm maximus postea commendatione nostrâ cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minùs se tibi obtulit, aut eum nondum satis habes cognitum, aut quæ causa est cur majoris commendationis indigeat, sic tibi eum commendo, ut neque majore studio quenquam, neque justioribus de causis, commendare possim. Faciámque id, quod debent facere ii, qui religiosè & sine ambitione commendant. Spondebo enim tibi, vel potiùs spondeo

spondeo, in méque recipio, eos esse M. Curii mores, eamque tum probitatem, tum etiam humanitatem, ut eum & amicitiâ tuâ, & tam accuratâ commendatione, si tibi sit cognitus, dignum sis existimaturus. Mihi certè gratissimum feceris, si intellexero has literas tantum, quantum scribens confidebam, apud te pondus habuisse. Vale.

M. T. C.

M. T. Cicero Q. Thermo Prop. S. P. D. Fam. 13. Epist. 57.

Quò magis quotidie ex literis nuntiisque bellum magnum esse in Syria cognosco, eò vehementiùs à te pro nostra necessitudine contendo, ut mihi M. Anneium legatum primo quoque tempore remittas. Nam ejus operâ, concilio, scientiâ rei militaris, vel maximè intelligo, me & Remp. adjuvari posse. Quòd nisi tanta res ejus ageretur, nec ipse adduci potuisset, ut à me discederet; neque ego, ut eum a me dimitterem. Ego in Ciliciam proficisci cogito, circiter Calend. Maii. Ante eam diem Anneius ad me redeat oportet. Illud quod tecum & coràm & per literas diligentissimè egi, id te nunc etiam atque etiam rogo, curæ tibi sit, ut suum negotium quod habet cum populo Sardiano, pro causæ veritate, & pro sua dignitate conficiat. Intellexi ex tua oratione, cùm tecum Ephesi locutus sum, te ipsius M. Anneii causâ omnia velle. Sed tamen sic velim existimes, te mihi nihil gratius facere posse, quàm si intellexero per te illum ipsum negotium ex sententia confecisse. idque quamprimùm ut efficias, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C.

M. T. C. P. Silio Propr. S. P. D. Fam. 13. 63.

NOn putavi fieri posse ut mihi verba deessent; sed tamen in C. Lænio commendando desunt. Itaque rem tibi exponam paucis verbis; sed tamen ut planè perspicere possis voluntatem meam. Incredibile est, quanti faciamus & ego & frater meus, qui mihi charissimus est, C Lænium. Id fit cùm plurimis ejus officiis, tum summâ ejus probitate & singulari modestiâ. Eum ego à me invitissimus dimisi, cùm propter familiaritatem & consuetudinis suavitatem, tum quòd consilio ejus fideli ac etiam bono libenter utebar. Sed vereor nè jam mihi superesse verba putes, quæ dixeram defutura. Commendo tibi hominem, sicut intelligis me, de quo ea suprà scripserim, debere commendare. Atéque vehementer etiam atque etiam peto, ut, quod habet in tua Provincia negotii, expedias; quod tibi videbitur rectum esse, ipsi dicas. Hominem facillimum, liberalissimúmque cognosces. Itaque te rogo, ut eum solutum, liberum, confectis ejus negotiis per te, quamprimùm ad me remittas. Id mihi fratríque meo gratissimum feceris. Vale.

M. T. C.

M. T. C. Terentia, Tullia, Q. Frater & Q. Filius Tyroni S. P. D. Fam. lib. 16. Epist. 11.

ETsi opportunitatem operæ tuæ omnibus locis desidero, tamen non tam meâ quàm tuâ causâ doleo, te non valere. Sed quando in quartanam conversa est vis morbi (sic enim scribit Curius) spero te, diligentiâ adhibitâ, etiam firmiorem fore. Modò fac, id quod humanitatis tuæ est, nè quid aliud cures hoc tempore, nisi ut quàm commodissimè convalescas. Non ignoro quantum ex desiderio labores; sed erunt omnia facilia, si valebis. Festinare te nolo, nè nauseæ molestiam suscipias æger, & periculosè hyeme navigues. Ego ad urbem accessi prid. Non. Januar. Obviam mihi sic est proditum, ut nihil fieri potuerit honoratius. Sed incidi in ipsam flammam civilis discordiæ, vel potiùs belli: cui cùm cuperem mederi, &, ut arbitror, possem, cupiditates certorum hominum (nam ex utraque parte sunt, qui pugnare cupiunt) impedimento mihi fuerunt. Omnino & ipse Cæsar, amicus noster, minaces ad Senatum, & acerbas literas miserat; & erat adhuc impudens, qui exercitum & provinciam invito Senatu teneret; & Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster & Q. Cassius, nullâ vi expulsi, ad Cæsarem cum Curione profecti erant. Posteaquam Senatus Consulibus, Prætoribus, Tribunis plebis, & nobis (qui Proconsules sumus) negotium dederat, ut curaremus ne quid Respub. detrimenti caperet; nunquam majore in periculo civitas fuit, nunquam improbi cives habuerunt paratiorem ducem. Omnino ex hac quoque parte diligentissimè comparatur. Id fit authoritate & studio Pompeii nostri, qui Cæsarem serò cæpit timere. Nobis inter has turbas Senatus tamen frequens flagitavit triumphum: sed

Len-

Lentulus Consul, quò magis suum beneficium faceret, simul atque expediſſet, quæ essent necessaria de Republ. dixit se relaturum. Nos agimus nihil cupidè, eóque est nostra pluris authoritas. Italiæ regiones descriptæ sunt, quam quisque partem tueretur: nos Capuam sumpsimus. Hæc te scire volui. Tu etiam atque etiam cura ut valeas, literásque ad me mittas, quotiescunque habebis cui des. Etiam atque etiam vale. Dat. pridie Idus Januar.

M. T. C.

M. T. C. Cn. Pomp. Proc. S. ad Attic. lib. 8. Epist. 15.

Cùm ad te literas misissem, quæ tibi Canusii redditæ sunt, suspicionem nullam habebam, te Reipub. causâ mare transiturum: erámque in spe magna fore, ut in Italia possemus aut concordiam constituere, (quæ mihi nihil utilius videbatur) aut Remp. summâ cum dignitate defendere. Interim, nondum meis literis ad te perlatis, ex iis mandatis, quæ Dialio ad Consules dederas, certior tui consilii factus, non expectavi dum mihi à te literæ redderentur; confestímque cum Qu. fratre, & cum liberis nostris iter ad te in Apuliam facere cœpi. Cùm Theanum Sidicinum venissem, C. Messius familiaris tuus mihi dixit, aliíque complures, Cæsarem iter habere Capuam, & eo ipso die mansurum esse Æserniæ. Sanè sum commotus, quòd, si ità esset, non modò iter meum intercluſum, sed me ipsum planè exceptum putabam. Itaque tum Caleſ processi, ut ibi potissimum consisterem, dum certum nobis ab Æsernia de eo, quod audieram, referretur. At mihi, cùm Calibus essem, affertur literarum tuarum exemplum, quas tu ad Lentulum Consulem misisses. Hæ scriptæ sic erant; literas tibi à L. Domitio ad 13. Cal. Mart. allatas esse, earúmque exemplum subscripseras: magníque interesse Reip. scripseras, omnes copias primo quoque tempore in unum locum convenire, & ut, præsidii quod satis esset, Capuæ relinqueret. His ergo literis lectis, in eadem opinione fui quâ reliqui omnes, te cum omnibus copiis ad Corfinium esse venturum, quò mihi, cùm Cæsar ad oppidum castra haberet, tutam iter esse non arbitrabar. Cùm res in summa expectatione esset, utrumque simul audivimus, & quæ Corfinii acta essent, & te iter Brundusium facere cœpisse. Cúmque nec mihi nec fratri meo dubium

dubium esset, quin Brundusium contenderemus? à multis, qui è Samnio Apuliáque veniebant, admoniti sumus, ut caveremus ne exciperemur à Cæsare, quòd is in eadem loca, quæ nos petebamus, profectus, celeriùs etiam, quàm nos possemus, eò quò intenderat venturus esset. Quod cùm ità esset, nec mihi, nec fratri meo, nec cuiquam amicorum placuit committere, ut temeritas nostra non solùm nobis, sed etiam Reipub. noceret; cùm præsertim non dubitaremus, quin, si etiam tutum nobis iter fuisset, te tamen jam consequi non possemus. Interim accepimus tuas literas, Canusio ad 10. Calend. Martii datas, quibus nos hortaris ut celeriùs Brundusium veniamus; quas cùm accepissemus ad 3. Calend. Mart. non dubitamus, quin tu jam Brundusium perveniss, nobisque iter illud omnino intercluſum videbatur; neque minus nos esse captos, quàm qui Corfinium veniissent. Neque enim eos solos arbitrabamur capi, qui in armatorum manus incidissent; sed eos nihilo minus, qui regionibus excluſi, intra præsidia, atque intra arma aliena veniissent. Quod cùm ità sit, maximè vellem primùm tecum semper fuisse; quod quidem tibi ostenderam, cum à me Capuam rejiciebam. Quod feci non vitandi oneris causâ, sed quòd videbam teneri illam urbem sine exercitu non posse: accidere autem mihi nolebam, quod doleo viris fortissimis accidisse. Quoniam autem tecum ut essem non contigit, utinam, tui consilii certior factus essem: nam suspicione assequi non potui, quòd omnia priùs arbitratus sum fore; quàm ut hæc Reip. causa in Italia non posset, te duce, consistere. Neque verò nunc consilium tuum reprehendo, sed fortunam Reipub lugeo: nec si ego quid tu sis secutus, non perspicio, idcirco minus existimo te nihil nisi summâ ratione fecisse. Mea quæ semper fuerit sententia, primùm de pace vel iniquâ conditione

ditione retinenda, deinde de urbe (nam de Italia quidem nihil mihi unquam ostenderas) meminisse te arbitror. Sed mihi non sumo, ut meum consilium valere debuerit: secutus sum tuum. Neque id Reip. causâ, de qua desperavi, quæ & nunc afflicta est, nec excitari sine civili perniciosissimo bello potest: sed te quærebam; tecum esse cupiebam. Neque ejus rei facultatem, siqua erit, prætermittam. Ego me in hac omni causa facilè intelligebam pugnandi cupidis hominibus non satisfacere. Primùm enim præ me tuli, me nihil malle, quàm pacem; non quin eadem timerem, quæ illi: sed ea bello civili leviora ducebam. Iade suscepto bello, cùm pacis conditiones ad te afferri, tu téque ad eas honorificè & largè responderi viderim, duxi eam rationem, quam tibi facilè me probaturum, pro tuo in me beneficio, arbitrabar. Memineram me esse unum, qui pro meis maximis in Remp. meritis supplicia miserrima & crudelissima pertulissem; me esse unum, qui si offendissem ejus animum, cui tum, cùm jam in armis essemus, consulatus tamen alter, & triumphus amplissimus deferebatur, subjicerer eisdem præliis, ut mea persona semper ad improborum civium impetus aliquid videretur habere populare. Atque hæc non ego priùs sum suspicatus, quàm mihi palam denunciata sunt: neque ea tam pertimui, si subeunda essent: quàm declinanda putavi, si honestè vitare possem. Quoniam brevem illius temporis, dum in spe pax fuit, rationem nostram vides: reliqui facultatem res ademit. Iis autem quibus non satisfacio, facilè respondeo: neque enim ego amicior C. Cæsari unquam fui, quàm illi; neque illi amiciores Reipub. quàm ego. Hoc inter me & illos interest, quòd, cùm & illi cives optimi sint, & ego ab ista laude non abfim, ego conditionibus (quod idem te intellexeram velle) illi armis disceptari maluerunt: quæ quoniam ratio vicit,

vicit; perficiam profectò, ut neque Reſpub. civis à me animum, neque tu amici deſideres.

Cn. Pomp. Marcello & L. Lentulo Conſ. S. D. ad Attic. 8. 17.

EGo, quòd exiſtimabam diſperſos nos, neque Reip. utiles, neque vobis præſidio eſſe poſſe, idcirco ad L. Domitium literas miſi: primùm ut ipſe cum omni copia ad nos veniret, ſi de ſe dubitaret ut cohortes 19 quæ ex Piceno ad me iter habebant, ad nos mitteret. Quod veritus ſum, factum eſt, ut Domitius implicaretur, neque ipſe ſatis firmus eſſet ad caſtra facienda, quòd meas 19 & ſuas 12 cohortes tribus in oppidis diſtributas haberet (nam partim Albæ, partim Sulmone collocavit) neque ſi vellet, expedire poſſet. Nunc ſcitote me eſſe in ſumma ſolicitudine; nam & tot & tales viros periculo obſidionis liberare cupio: neque ſubſidio ire poſſum, quòd his duabus legionibus non puto eſſe committendum, ut illuc ducantur. Ex quibus tamen non amplius 14 cohortes contrahere potui, quas Brunduſium miſi; neque Canuſium ſine præſidio, dum abeſſem, putavi eſſe dimittendum. Dialio mandâram, quòd majores copias ſperabam nos habituros, ut ſi vobis videretur, alteruter veſtrûm ad me veniret; alter in Siciliam, cum ea copia quam Capuæ & circum Capuam comparâſtis, & cum iis militibus quos Fauſtus legit, proficiſceretur. Domitius cum 12 ſuis cohortibus eodem adjungeretur, reliquæ copiæ omnes Brunduſium cogerentur, & indè navibus Dyrrachium tranſportarentur. Nunc cùm hoc tempore nihilo magis ego, quàm vos, ſubſidio Domitio ire poſſum, ſeu per montes explicare; non eſt nobis committendum, ut ad has 14 cohortes, quas dubio animo habeo,

hostis accedere, aut in itinere me consequi possit. Quãobrem placitum est mih (etiam video centeri à C. Marcello, & cæteris nostri ordinis, qui hîc sunt) ut Brundusium ducerem hanc copiam, quam ego mecum habeo. Vos hortor, ut quodcunque militum contrahere poteritis, contrahatis, & eodem Brundusium veniatis quamprimùm. Arma quæ ad me missuri eratis, iis censeo armetis milites, quos vobiscum habetis; quæ arma superabunt, ea si Brundusium jumentis deportaveritis, vehementer Reip. profueritis. De hac re vellem nostros certiores faceritis. Ego ad P. Lupum & C. Coponium Prætores misi, ut se nobis conjungerent, & militum quot haberent ad nos deducerent. Valete.

M. T. C. Mario S. D. Fam. lib. 7. Epist. 3.

PErsæpe mihi cogitanti de communibus miseriis, in quibus tot annos versamur, & (ut video) versabimur, solet in mentem venire illius temporis, quo proximè fuimus unà: quinetiam ipsum diem memoriâ teneo. Nam ad tertium Id Maias, Lentulo & Marcello Consulibus, cùm in Pompeianum vesperi venissem, tu mihi solicito animo prætò fuisti. Solicitum autem te habebat cogitatio tum officii tum etiam periculi mei. Si manerem in Italia, verebare nè officio deessem: si proficiscerer ad bellum, periculum te meum commovebat. Quo tempore vidisti profectò me quoque ità conturbatum, ut non explicarem quid esset optimum factu; pudori tamen malui, famæque cedere, quàm salutis meæ rationem ducere. Cujus me mei facti pœnituit, non tam propter periculum meum, quàm propter vitia multa, quæ ibi offendi quò veneram. Primùm, neque magnas copias, neque bellicosas; deinde, extra ducem paucósque præterea, (de

(de Principibus loquor) reliqui primùm in ipso bello rapaces; deinde in oratione ità crudeles, ut ipsam victoriam horrerem: maximum autem æs alienum amplissimorum virorum. Quid quæris? Nihil boni, præter causam. Quæ cùm vidissem, desperans victoriam, primùm cœpi suadere pacem, cujus fueram semper autor; deinde cùm ab ea sententia Pompeius valde abhorreret, suadere instituì ut bellum duceret. Hoc interdum probabat, & in ea sententia videbatur fore; & fuisset fortasse, nisi quâdam ex pugnâ cœpissent suis militibus confidere. Ex eo tempore vir ille summus, nullus imperator fuit. Signa tyrone & collectitio exercitu cum legionibus robustissimis contulit: victus turpissimè, amissis etiam castris, solus fugit. Hunc ego belli mihi finem feci: nec putavi, cùm integri pares non fuissemus, fractos superiores fore. Discessi ab eo bello, in quo aut in acie cadendum fuit, aut in aliquas insidias incidendum, aut deveniendum in victoris manus, aut ad Jubam confugiendum, aut capiendus tanquam exilio locus, aut consciscenda mors voluntaria. Certè nihil fuit præterea, si te victori nolles aut non auderes committere. Ex omnibus autem iis quæ dixi incommodis, nihil tolerabilius exilio, præsertim innocenti, ubi nulla adjuncta est turpitudo: addo etiam, cùm eâ urbe careas, in qua nihil sit quod videre possis sine dolore. Ego cum meis (si quicquam nunc cujusquam est) etiam in meis esse malui. Quæ acciderunt, omnia dixi esse futura. Veni domum, non quòd optima vivendi conditio esset: sed tamen si esset aliqua forma Reipub. tanquam in patria ut essem; si nulla, tanquam in exilio. Mortem mihi cur consciscerem, causa nulla visa est; cur optarem, multæ. Vetus est enim, Ubi non sis qui fueris, non esse cur velis vivere. Sed tamen vacare culpâ mag-

magnum est solatium : præsertim cùm habeam duas res, quibus me sustentem ; optimarum artium scientiam, & maximarum rerum gloriam ; quarum altera mihi vivo nunquam eripietur, altera ne mortuo quidem. Hæc ad te scripsi verbosiùs, & tibi moleitus fui, quòd te cùm mei tum Reipublicæ cognovi amantissimum. Notum tibi omne consilium meum esse volui, ut primùm scires, me nunquam voluisse plus quenquam posse, quàm universam Remp. postea autem quàm alicujus culpâ tantùm valeret unus, ut obsisti non posset, me voluisse pacem : amisso exercitu, & eo duce in quo spes fuerat uno, me voluisse etiam, reliquis omnibus postquam non potuerim, mihi ipsi finem fecisse belli : nunc autem si hæc civitas est, civem esse me : si non, exulem esse in commodiore loco, quàm si me Rhodum, aut Mitylenas contulissem. Hæc tecum coràm malueram ; sed quia longiùs fiebat, volui per literas eadem, ut haberes quid diceres, si quando in vituperatores meos incidisses Sunt enim qui, cùm meus interitus nihil fuerit Reipub. profuturus, criminis loco putent esse quòd vivam. Quibus ego ex rò scio non videri satis multos periisse : qui si me audissent, quamvis iniquâ pace, honestè tamen viverent : armis enim inferiores, non causâ fuissent. Habes epistolam verbosiorem fortasse quàm velles ; quod tibi ita videri putabo, nisi mihi longiorem remiseris. Ego, si quæ volo expediero, brevi tempore te (ut spero) videbo. Vale.

M. T. C. Marcello S. D. Fam. lib. 4. Epist. 7.

ETsi eo te adhuc consilio usum intelligo, ut ic reprehendere non audeam, non quin ab eo ipsi dissentiam, sed quòd eâ te sapientiâ esse judicem, ut meum consilium non anteponam tuo : tamen

& amicitiæ nostræ vetustas, & tua summa erga me benevolentia, quæ mihi jam à pueritia tua cognita est, me hortata est, ut ea scriberem ad te, quæ & saluti tuæ conducere arbitrarer, & non aliena esse ducerem à dignitate. Ego eum te esse, qui horum malorum initia multò antè videris, qui consolatum magnificentissimè atque optimè gesseris, præclarè memini; sed idem etiam illa vidi, neque te consilium civilis belli ità gerendi, neque copias Cn. Pompeii, nec genus exercitus probare, sempérque summè diffidere. Qua in sententia me quoque fuisse memoriâ tenere te arbitror: Itaque neque tu multùm interfuisti rebus gerendis; & ego id semper egi, nè interessem. Non enim iis rebus pugnabamus, qui valere poteramus, consilio, autoritate, causâ, quæ erant in nobis superiora: sed lacertis & viribus, quibus pares non eramus. Victi sumus, igitur; aut, si vinci dignitas non potest, fracti certè & abjecti. In quo tuum consilium nemo potest non maximè laudare, quòd cum spe vincendi simul abjecisti certandi etiam cupiditatem; ostendistíque, Sapientem & bonum civem initia belli civilis invitum suscipere, extrema non libenter persequi. Qui non idem consilium, quod tu, secuti sunt, eos video in duo genera esse distractos. Aut enim renovare bellum conati sunt, híque se in Africam contulerunt; aut, quemadmodum nos, victori sese crediderunt. Medium quoddam tuum consilium fuit, qui hoc fortasse humilis animi ducere, illud pertinacis. Fateor à plerisque, vel dicam ab omnibus, sapiens tuum consilium; jam multis etiam magni ac fortis animi judicatum: sed habet ista ratio (ut mihi quidem videtur) quendam modum; præsertim cùm tibi nihil deesse arbitror ad tuas fortunas omnes obtinendas, præter voluntatem. Sic enim intellexi, nihil aliud esse quòd dubita-

tionem afferret ei penes quem est potestas, nisi quòd vereretur nè tu illud beneficium omnino non putares. De quo quid sentiam, nihil attinet dicere, cùm appareat, ipse quid fecerim. Sed tamen si jam ità constituisses, ut abesse perpetuò malles, quàm ea, quæ nolles, videre: tamen id cogitare deberes, ubicunque esses, te fore in ejus ipsius, quem fugeres, potestate. Qui si facilè passurus esset, te carentem patriâ & fortunis tuis quietè & liberè vivere, cogitandum tamen tibi esset, Romæne & domi tuæ cujusmodi res esset, an Mitylenis aut Rhodi malles vivere. Sed cùm ità latè pateat ejus potestas, quem veremur, ut terrarum orbem complexa sit; nonne mavis sine periculo domi tuæ esse, quàm cum periculo alienæ? Equidem etiam si oppetenda mors esset, domi atque in patria mallem, quàm in externis atque alienis locis. Hoc idem omnes, qui te diligunt, sentiunt; quorum est magna, pro tuis maximis clarissimisque virtutibus, multitudo. Habemus etiam rationem rei familiaris tuæ, quam dissipari nolumus. Nam etsi nullam potest accipere injuriam, quæ futura perpetua sit; propterea quòd neque is qui tenet Rempub. pateretur, neque ipsa Reipub. tamen impetum prædonum in tuas fortunas fieri nolo. Ii autem qui essent, auderem scribere, nisi te intelligere confiderem. Hoc pro te unius solicitudines, unius etiam multæ & assiduæ lacrymæ C. Marcelli fratris optimi deprecantur: nos curâ & dolore proximi sumus, precibus tardiores; quòd jus adeundi, cùm ipsi deprecatore eguerimus, non habemus. Gratiâ tantum possumus, quantum victi. Sed tamen consilio, studio, Marcello non desumus: à tuis reliquis non adhibemur: ad omnia parati sumus.

M. Mar-

M. Marcellus M. Cic. S. D. Fam. lib. 4. Epiſt. 11.

PLurimùm valuiſſe apud me tuam ſemper autoritatem, cùm in omni re, tum in hoc maximè negotio, potes exiſtimare. Cùm mihi C Marcellus frater, amantiſſimus mei, non ſolùm conſilium daret, ſed precibus quoque me obſecraret; non prius mihi perſuadere potuit, quàm tuis eſt effectum literis, ut uterer veſtro potiſſimùm conſilio. Res quemadmodum ſit acta, veſtræ literæ mihi declarant. Gratulatio tua etſi mihi probatiſſima, quòd ab optimo ſit animo; tamen hoc mihi multò jucundius eſt, & gratius, quòd in ſumma paucitate amicorum, propinquorum, ac neceſſariorum, qui verè meæ ſaluti faverent, te cupidiſſimum mei, ſingularémque mihi benevolentiam præſtitiſſe cognovi. Reliqua ſunt ejuſmodi, quibus ego, quoniam hæc erant tempora, facilè & æquo animo carebam. Hoc verò ejuſmodi eſſe ſtatuo, ut ſine talium virorum & amicorum benevolentia, neque in adverſa, neque in ſecunda fortuna quiſpiam vivere poſſit. Itaque hoc ego mihi gratulor. Tu verò ut intelligas homini amiciſſimo te tribuiſſe officium, re tibi præſtabo. Vale.

Servius Sulpitius M. C. S. D. Fam. 4. Epiſt. 12.

ETſi ſcio non jucundiſſimum nuntium me vobis allaturum, tamen, quoniam caſus & natura in omnibus dominantur, viſum eſt faciendum, quoquo modo res ſe haberet, vos certiores ut facerem. Ad v. Cal. Junii, cum ab Epidauro Piræum cum navi advectus eſſem, ibi Marcellum collegam noſtrum conveni, eúmque diem ibi conſumpſi, ut cum eo eſſem. Poſtero die, cùm ab eo digreſſus eſſem, eo

consilio, ut ab Athenis in Bœotiam irem, relinquámque jurisdictionem absolverem: illo, uti aiebat, supra Maleas Italiam versùs navigaturus erat. Postridie ejus diei, cùm ab Athenis proficiscí in animo haberem, circiter horam decimam noctis, Posthumius familiaris ejus ad me venit, & mihi nuntiavit, M. Marcellum collegam nostrum, post cœnæ tempus, à P. Magio Chilone familiari ejus, pugione percussum esse, & duo vulnera accepisse; unum in stomacho, alterum in capite secundùm aurem; sperare tamen eum vivere posse: Magium seipsum interfeciisse; postea se à Marcello ad me missum esse, qui hæc nuntiaret, & rogaret uti cogerem medicos. Coegi, & è vestigio eò sum profectus prima luce. Cùm non longè à Pireæo abessem, puer Achidin obviam mihi venit cum codicillis, in quibus erat scriptum paulò ante lucem Marcellum diem suum obiisse. Ità vir clarissimus ab homine teterrimo acerbissimâ morte est affectus: & cui inimici propter dignitatem pepercerant, inventus est amicus qui ei mortem afferret. Ego tamen ad tabernaculum ejus perrexi, inveni duos libertos, & pauculos servos: reliquos aiebant profugisse, metu perterritos, quòd dominus eorum ante tabernaculum interfectus esset. Coactus sum in eadem illa lectica, quâ ipse delatus eram, meisque lecticariis in urbem eum referre; ibique pro ea copia, quæ Athenis erat, funus ei satis amplum faciendum curavi. Ab Atheniensibus, locum sepulturæ intra urbem ut darent, impetrare non potui; quòd religione se impediri dicerent, neque tamen id antea cuiquam concesserant. Quod proximum fuit, uti in quo vellemus gymnasio eum sepeliremus, nobis permiserunt. Nos in nobilissimo orbis terrarum gymnasio Academiæ locum delegimus; ibique eum combussimus; posteáque curavimus, ut iidem Athenienses in eodem loco monumentum ei mas-

marmoreum faciendum locarent. Ità, quæ noſtra officia fuerunt, pro collegio & propinquitate, & vivo & mortuo omnia ei præſtitimus. Vale. Datæ Prid. Calend. Jan. Athenis.

M. T. C. Q. Ligario S. D. Fam. 6. 13.

ETſi tali tuo tempore me aut conſolandi aut juvandi tui cauſâ ſcribere ad te aliquid pro noſtra amicitia oportebat : tamen adhuc id non feci, quia neque lenire videbar oratione, neque levare poſſe dolorem tuum. Poſtea verò quàm magnam ſpem habere cœpi, fore, ut te brevi tempore incolumem haberemus; facere non potui, quin tibi & ſententiam & voluntatem declararem meam. Primùm igitur ſcribam quòd intelligo & perſpicio, non fore in te Cæſarem duriorem. Nam & res eum quotidie, & dies, & opinio hominum, &, ut mihi videtur, etiam ſua natura mitiorem facit; ídque cùm de reliquis ſentio, tum de te etiam audio ex familiariſſimis ejus : quibus ego ex eo tempore, quo primùm ex Africa nuntius venit, ſupplicare unà cum fratribus tuis non deſtiti ; quorum quidem & virtus, & pietas, & amor in te ſingularis, & aſſidua & perpetua ſalutis tuæ cura tantùm proficit, ut nihil ſit quod non ipſis Cæſarem tributurum exiſtimem. Etſi tardiùs ſit quàm volumus : magnis occupationibus ejus, à quo omnia petuntur noſtra, aditus ad eum difficiliores fuerunt ; & ſimul Africanæ cauſæ iratior, diutius velle videtur eos habere ſolicitos, à quibus ſe purat diuturnioribus eſſe moleſtiis conflictatum. Sed hoc ipſum intelligimus eum quotidie remiſſiùs & placatiùs ferre. Quare mihi crede, & memoriæ manda, me tibi id affirmâſſe, te in iſtis moleſtiis diutius non futurum.

Quando

Quando quid sentiam exposui; quid velim tuâ causa, re potiùs declarabo, quàm oratione. Et, si tantum possem, quantum in ea Repub. de qua ità meritus sum, ut tu existimas, posse debebam, nè tu quidem in istis incommodis esses. Eadem enim causa opes meas fregit, quæ tuam salutem in discrimen adduxit. Sed tamen quicquid imago veteris meæ dignitatis, quicquid reliquiæ gratiæ valebunt; studium, consilium, opera, gratia, fides mea nullo loco deerit tuis optimis fratribus. Tu fac habeas fortem animum, quem semper habuisti, primùm ob eas causas, quas scripsi; deinde, quòd ea de Repub. semper voluisti, atque sensisti, ut non modò nunc secunda sperare debeas, sed etiam si omnia adversa essent, tamen conscientia & factorum & consiliorum tuorum, quæcunque acciderent, fortissimo & maximo animo ferre deberes. Vale.

M. T. C. Q. Ligario S. D. Fam. 6. 14.

ME scito omnem meum laborem, omnem operam, curam, studium, in tua salute consumere. Nam cùm te semper maximè dilexi, tum fratrum tuorum (quos æquè atque te summâ benevolentiâ sum complexus) singularis pietas, amórque fraternus, nullum me patitur officii erga te, studiique munus aut tempus prætermittere. Sed quæ faciam fecerímque pro te, ex illorum te literis, quàm ex meis malo cognoscere. Quid autem sperem, aut confidam, & exploratum habeam de salute tua, id tibi à me declarari volo. Nam si quisquam est timidus in magnis periculosísque rebus, sempérque magis adversos rerum exitus metuens, quàm sperans secundos, is ego sum: &, si hoc vitium est, eo me non carere confiteor. Ego idem tamen, cùm ad 6. Calend. intercalares priores, rogatu fratrum tuorum veníssem manè ad Cæsarem, atque omnem adeundi & con-

conveniendi illius indignitatem & moleſtiam pertuliſſem, cùm fratres & propinqui tui jacerent ad pedes, & ego eſſem locutus, quæ cauſa, quæ tempus tum poſtulabat: non ſolùm ex oratione Cæſaris, quæ ſanè mollis & liberalis fuit, ſed etiam ex oculis, & vultu, & multis præterea ſignis, quæ facilius perſpicere potui quàm ſcribere, hanc in opinionem diſceſſi, ut mihi tua ſalus dubia non eſſet. Quamobrem fac animo magno fortique ſis, & ſi turbidiſſima ſapienter ferebas, tranquilliora lætè feras. Ego tamen tuis rebus ſic adero ut difficillimis; neque Cæſari ſolùm ſed etiam amicis ejus omnibus, quos mihi amiciſſimos eſſe cognovi, pro te, ſicut adhuc feci, libentiſſimè ſupplicabo. Vale.

D. Brutus M. T. C. S. D. Fam. 11, 13.

JAm non ago tibi gratias: cui enim re vix referre poſſum, huic verbis non patitur res ſatisfieri. Attendere te volo quæ in manibus ſunt. Quâ enim prudentiâ es, nihil te fugiet, ſi meas literas diligenter legeris. Sequi conſeſtim Antonium his de cauſis (Cicero) non potui: eram ſine equitibus, ſine jumentis. Hirtium periiſſe neſciebam. Cæſari non credebam priùs, quàm conveniſſem, & collocutus eſſem. Hic dies hoc modo abiit. Poſtridie manè à Panſa ſum accerſitus Bononiam. Cùm in itinere eſſem, nunciatum mihi eſt eum mortuum eſſe. Recurri ad meas copiolas; ſic enim verè eas appellare poſſum: ſunt extenuatiſſimæ, & inopiâ omnium rerum peſſimè acceptæ. Biduo me Antonius anteceſſit, itinere multò majore fugiens, quàm ego ſequens: ille enim iit paſſim, ego ordinatim: quicunque ivit, ergaſtula ſolvit, homines eripuit. Conſtitit nuſquam priùs, quàm ad Vada venit: quem locum volo tibi eſſe notum: jacet inter

Ap-

Appenninum & Alpes, impeditissimus ad iter faciendum. Cum abessem ab eo millia passuum triginta, & se jam Ventidio conjunxisset, concio ejus ad me est allata: in qua petere cœpit à militibus, ut se trans Alpes sequerentur, sibi cum Marco Lepido convenire: Succlamatum est, & frequenter à militibus Ventidianis (nam suos valde quàm paucos habet) sibi aut in Italia pereundum esse, aut vincendum. Etiam orare cœperunt, ut Pollentiam iter facerent. Cum sustinere eos non posset, in posterum diem iter suum contulit. Hâc re mihi nunciatâ, statim quinque cohortes Pollentiam præmisi, meúmque iter eò contuli. Horâ antè præsidium meum Pollentiam venit, quàm Trebellius cum equitibus. Sanè quàm sum gavisus! in hoc enim victoriam puto consistere. In spem venerant, quòd neque Planci quatuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur, neque ex Italia tam celeriter exercitum trajici posse credebant. Quos ipsi adhuc satis arroganter Allobroges, equitatúsque omnis qui eò præmissus erat à nobis, sustinebant; nostròque adventu sustineri facilius posse confidimus. Tamen si quo etiam casu Isaram se trajecerint, ne quid detrimenti Reipublicæ injungant, summa à nobis dabitur opera. Vos magnum animum optimámque spem de summa Reipub. habere volumus, cum & nos & exercitus nostros singulari concordia conjunctos, ad omnia pro vobis videatis paratos. Sed tamen nihil de diligentia remittere debetis, daréque operam, ut quàm paratissimi ab exercitu reliquísque rebus pro nostra salute contra sceleratissimam conspirationem hostium confligamus; qui quidem eas copias, quas diu simulatione Reip. compararunt, subitò ad patriæ periculum converterunt. Vale.

M. T. C.

M. T. C. Bruto S. ad Brut. Epiſt. 2.

SCriptâ & obſignatâ jam epiſtolâ, literæ mihi redditæ ſunt à te, plenæ rerum novarum, maximéque mirabiles: Dolabellam quinque cohortes miſiſſe in Cherroneſum. Adeóne copiis abundat, ut iis qui ex Aſia fugere dicebantur, Europam appetere conetur? Quinque autem cohortibus quidnam ſe facturum arbitratus eſt, cùm tu eò quinque legiones, optimum equitatum, maxima auxilia haberes? Quas quidem cohortes ſpero jam tuas eſſe, quoniam latro ille tam fuit demens. Et tuum conſilium vehementer laudo, quòd non priùs tuum exercitum Apolloniâ Dyrrachióque moviſti, quàm de Antonii fuga audiſti, Bruti eruptione, Populi Romani victoria. Itaque quòd ſcribis, poſtea ſtatuiſſe te ducere exercitum in Cherroneſum, nec pati ſceleratiſſimo hoſti ludibrio eſſe imperium Populi Romani; facis ex tua dignitate, & è Republica. Quòd ſcribis de ſeditione, quæ facta eſt in legione quarta de Antoniis (quod dicam, in bonam partem accipias) magis mihi probatur militum ſeveritas, quàm tua. Te benevolentiam exercitûs equitúmq; expertum eſſe, vehementer gaudeo. De Dolabella, ut ſcribis, ſi quid habeas novi, facies me certiorem: in quo valde delector, me antè providiſſe, ut tuum judicium liberum eſſet cum Dolabella belli gerendi: & id valde pertinuit, ut ego tunc intelligebam, ad Rempublicam: ut nunc judico, ad dignitatem tuam. Quòd ſcribis, me maximo odio egiſſe ut inſectarer Antonios, idque laudas; credo ità videri tibi: ſed illam diſtinctionem tuam nullo pacto probo; ſcribis enim, acriùs prohibenda bella civilia eſſe, quàm in ſuperatos iracundiam exercendam. Vehementer à te, Brute, diſſentio; neque clementiæ tuæ concedo: ſed

ſalutaris

salutaris severitas vincit inanem speciem clementiæ. Quòd si clementes esse voluerimus, nunquam deerunt bella civilia. Sed de hoc tu videris. De me possum idem, quod Plautinus pater in Trinummo; Mihi quidem ætas acta fermè est, tuâ istuc refert maximè. Opprimemini (mihi crede) Brute, nisi provideritis; neque enim populum semper eundem habebitis, neque Senatum, neque Senatûs ducem. Hæc ex oraculo Apollinis Pythii edita tibi puta: nihil potest esse verius. Vale 14. Cal. Maii.

M. T. Cicero S. D. Titio, Fam. 5. 16.

ETsi unus ex omnibus minimè sum ad te consolandum accommodatus, quòd tantum ex tuis molestiis cepi doloris, ut consolatione ipse egerem; tamen, cùm longiùs à summi luctûs acerbitate meus abesset dolor quam tuus, statui nostræ necessitudinis esse, meæque in te benevolentiæ, non tacere tanto in tuo mœrore tamdiu: sed adhibere aliquam modicam consolationem, quæ levare dolorem tuum posset, si minùs sanare potuisset. Est autem consolatio pervulgata quidem illa maximè, quam semper in ore atque in animo habere debemus, homines nos ut esse meminerimus, eâ lege natos, ut omnibus fortunæ telis proposita sit vita nostra: neque esse recusandum, quò minùs eâ, quâ nati sumus, conditione vivamus; néve tam graviter eos casus feramus, quos nullo consilio vitare possumus; eventúsque aliorum memoriâ repetendis, nihil accidisse nobis novi cogitemus. Neque hæ, neque cæteræ consolationes, quæ sunt à sapientissimis viris usurpatæ, memoriæque & literis proditæ, tantum videntur proficere debere, quantum status ipse nostræ vitatis, & hæc perturbatio temporum perditorum: cùm beatissimi sint, qui liberos non susceperunt

runt, minùs autem miseri, qui his temporibus amiserunt, quàm si eosdem bonâ, aut denique aliquâ Repub. perdidissent. Quòd si tuum te desiderium movet, aut si tuarum rerum cogitatione mœres, non facilè exhauriri tibi istum dolorem posse universum puto. Sin illa te res cruciat (quæ magis amoris est) ut eorum qui occiderunt miserias lugeas: ut ea non dicam quæ sæpissimè & legi & audivi, nihil mali esse in morte; in qua si resideat sensus, immortalitas illa potiùs, quàm mors ducenda sit; sin sit amissus, nulla videri miseria debet, quæ non sentiatur: hoc tamen non dubitans confirmare possum, ea misceri, parari, impendere Reipub. quæ qui reliquerit, nullo modo mihi quidem deceptus esse videatur. Quid est enim jam non modò pudori, probitati, virtuti, rectis studiis, bonis artibus, sed omnino libertati, ac saluti loci? Non mehercule quenquam audivi, hoc gravissimo & pestilentissimo anno, adolescentulum aut puerum mortuum, qui mihi non à diis immortalibus ereptus ex his miseriis, atque ex iniustissima conditione vitæ videretur. Quare, si tibi unum hoc detrahi potest, nè quid iis, quos amâsti, mali putes contigisse, permultum erit ex mœrore tuo diminutum; relinquetur enim simplex illa jam cura doloris tui, quæ non cum illis communicabitur, sed ad teipsum propriè referetur. In qua non est jam gravitatis ac sapientiæ tuæ, quam tu à puero præstitisti, ferre immoderatiùs casum incommodorum tuorum, qui sit ab eorum, quos dilexeris, miseriâ maloque sejunctus. Etenim eum semper te & privatis in rebus & publicis præstitisti, tuenda tibi ut sit gravitas, & constantiæ serviendum. Nam quod allatura est ipsa diuturnitas, quæ maximos luctus vetustate tollit, id nos præcipere consilio prudentiâque debemus. Etenim si nulla unquam fuit, liberis amissis, tam imbecillo mulier animo, quæ non aliquando

quando lugendi modum fecerit; certè nos, quod est dies allatura, id consilio anteferre debemus; neque expectare temporis medicinam, quam repræsentare ratione possumus. His ego literis si quid profeciſſem, existimabam optandum quiddam me esse assequutum: sin minus fortè valuissent, officio tamen esse functum benevolentissimi atque amicissimi, quem me tibi & fuisse semper existimes velim, & futurum esse confidas. Vale.

FINIS.

Perlegi hunc librum
Epistolarum Marci Tullij
Ciceronis Quinto die Aprilis
Anno MDCCXII. et Ætatis meæ
undecimo

Rogerus Pudsey